

SK

Praktická
príručka pre
uplatňovanie
nového nariadenia
Brusel II



www.europa.eu.int/civiljustice



Úvod

Európsky priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti napomáha občanom v ich každodennom živote, keď uplatňujú svoje práva a keď sa domáhajú ochrany týchto práv na súde.

Od 1. marca 2005 sa právomoc, uznávanie a výkon rozhodnutí vo veciach rodičovských práv a povinností riadi nariadením Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 („nové nariadenie Brusel II“).

Európska komisia vypracovala v spolupráci s Európskou justičnou sieťou v občianskych a obchodných veciach túto Praktickú príručku. Je určená ako pomôcka pre účastníkov konania, sudcov, advokátov, notárov a ústredné orgány. Praktická príručka nie je právne záväzná a nemá vo veci výkladu nariadenia vplyv na prípadné stanoviská Európskeho súdneho dvora, či rozhodnutia súdov členských štátov.

Dúfam, že bude vítanou pomôckou aj pre Vás a umožní Vám lepšie sa orientovať v tejto zložitej a dôležitej problematike .

Prajem Vám veľa úspechov.

Viceprezident Európskej Komisie
Franco Frattini

Obsah

	Úvod	s. 2
I.	Predmet úpravy a pôsobnosť	s. 6
1.	Úvodné ustanovenia a územná pôsobnosť	s. 7
	(a) Základná norma	s. 7
	(b) Prechodné ustanovenia	s. 7
2.	Predmet úpravy	s. 10
2.1.	Na ktoré veci sa nariadenie uplatňuje?	s. 10
	(a) Veci patriace do pôsobnosti nariadenia	s. 10
	(b) Veci vylúčené z pôsobnosti nariadenia	s. 11
2.2.	Na ktoré rozhodnutia sa vzťahuje nariadenie?	s. 12
2.3.	Nariadenie nebráni súdom prijať v naliehavých prípadoch predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení	s. 13
II.	Súdy ktorého členského štátu majú právomoc ?	s. 14
1.	Všeobecný princíp – štát obvyklého pobytu dieťaťa	s. 15
2.	Výnimky zo všeobecného princípu	s. 16
	(a) Zachovanie právomoci štátu predchádzajúceho obvyklého pobytu dieťaťa	s. 16
	(b) Právomoc v prípadoch únosu dieťaťa	s. 20
	(c) Prorogácia právomoci	s. 20
	(d) Prítomnosť dieťaťa	s. 21
	(e) Zostatková právomoc	s. 21
III.	Postúpenie vhodnejšiemu súdu	s. 22
1.	Za akých okolností možno vec postúpiť?	s. 24
2.	Ako sa postupuje?	s. 24
3.	Vybrané praktické aspekty	s. 25

IV. Čo sa stane, ak napadne návrh v rovnakej veci súdom dvoch členských štátov?	s. 28
V. Ako možno rozhodnutie uznať a vykonať v inom členskom štáte?	s. 30
VI. Ustanovenia o práve styku	s. 32
1. Právo styku sa podľa nariadenia uznáva a je vykonateľné bez ďalšieho konania	s. 33
2. O aké práva styku ide?	s. 33
3. Aké sú podmienky pre vydanie osvedčenia?	s. 33
4. Kedy vydá sudca pôvodu osvedčenie?	s. 34
(a) Právo styku má cezhraničný charakter	s. 34
(b) Právo styku nemá cezhraničný charakter	s. 34
5. Možno proti osvedčeniu podať odvolanie ?	s. 35
6. Aké právne účinky má osvedčenie?	s. 35
7. Oprávnenie súdov v členskom štáte výkonu prijímať praktické opatrenia na výkon práva styku	s. 35
VII. Ustanovenia o únose dieťaťa	s. 36
1. Právomoc	s. 38
2. Ustanovenia na zabezpečenie rýchleho návratu dieťaťa	s. 40
2.1. Súd posúdi, či došlo k únosu v zmysle nariadenia	s. 40
2.2. Súd vždy nariadi návrat dieťaťa, ak dieťaťu možno poskytnúť ochranu v členskom štáte pôvodu	s. 40
2.3. Dieťa a žiadateľ musia mať možnosť vyjadriť sa	s. 41
2.4. Súd musí vydať rozhodnutie najneskôr do šiestich týždňov	s. 41
3. Čo sa stane v prípade, ak súd rozhodne, že dieťa sa nevráti?	s. 44
4. Súd pôvodu má právomoc konať o podstate veci v plnom rozsahu	s. 45
5. Konanie na súde pôvodu	s. 45
6. Zrušenie konania o <i>exequatur</i> pre rozhodnutia súdu pôvodu, z ktorých vyplýva povinnosť vrátiť dieťa	s. 47
7. Opakované premiestnenie dieťaťa do iného členského štátu	s. 48

VIII. Výkon	s. 50
IX. Vypočutie dieťaťa	s. 52
X. Spolupráca medzi ústrednými orgánmi a medzi súdmi	s. 54
XI. Vzťah medzi nariadením a Haagskym dohovorom o ochrane detí z roku 1996	s. 56
Príloha: Konanie o rozvod v Európskej únii - Stručné zhrnutie ustanovení o manželských veciach	s. 59
Schémy	s. 62



I. Predmet úpravy a pôsobnosť

1. Úvodné ustanovenia a územná pôsobnosť

***V ktorých štátoch a od ktorého dňa
sa nariadenie uplatňuje?***

a Základná norma

ČLÁNOK 72

Nariadenie sa uplatňuje od 1. marca 2005 vo všetkých členských štátoch Európskej únie, s výnimkou Dánska. Uplatňuje sa aj v desiatich členských štátoch, ktoré sa stali členmi Európskej únie 1. mája 2004. Nariadenie je priamo vykonateľné v členských štátoch a má prednosť pred ich vnútroštátnymi právnymi normami.

ČLÁNOK 64

Nariadenie sa uplatní v plnom rozsahu na:

- konania začaté a
- listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny a
- dohody uzatvorené účastníkmi po 1. marci 2005 (článok 64 ods. 1).

b Prechodné ustanovenia

Ustanovenia nariadenia o uznávaní a výkone sa uplatňujú, pokiaľ ide o konania začaté pred 1. marcom 2005, na tri kategórie rozhodnutí:

- a) rozsudky vydané 1. marca 2005 a neskôr v konaniach, ktoré sa začali pred týmto dňom, ale po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II (článok 64 ods. 2),
- (b) rozsudky vydané pred 1. marcom 2005 v konaniach, ktoré sa začali po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II vo veciach, ktoré patria do pôsobnosti nariadenia Brusel II (článok 64 ods. 3),
- (c) rozsudky vydané pred 1. marcom 2005, ale po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II v konaniach, ktoré sa začali pred dňom nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II (článok 64 ods. 4).

Nariadenie Brusel II nadobudlo účinnosť 1. marca 2001.

Vo vzťahu k desiatim „novým“ členským štátom, ktoré sa stali členmi Európskej únie 1. mája 2004, je dňom nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II 1. máj 2004.

Rozsudky patriace pod body (a) až (c) vyššie sa uznávajú a vykonávajú podľa kapitoly III nariadenia za podmienky, že:

- súd, ktorý vydal rozhodnutie, si založil svoju právomoc na princípoch, ktoré sú v súlade s týmto nariadením, nariadením Brusel II alebo dohovorom platným medzi členským štátom pôvodu a členským štátom výkonu, a
- pokiaľ ide o rozsudky vydané pred 1. marcom 2005, ktoré sa týkajú rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva alebo úpravy rodičovských práv a povinností k spoločným deťom oboch manželov v rámci konania v manželskej veci.

Je potrebné poznamenať, že kapitola III o uznávaní a výkone sa uplatňuje na tieto rozhodnutia v celom rozsahu, vrátane nových ustanovení 4. oddielu, ktoré zrušujú osobitné konanie (*exequatur*) pre určité druhy rozsudkov (pozri kapitolu VI a VII).

Príklad:

Konanie o rozvod manželstva sa začalo 1. decembra 2002 na súde v členskom štáte A podľa nariadenia Brusel II. Súčasne bol súdu podaný návrh, aby rozhodol aj o rodičovských právach a povinnostiach k spoločným deťom manželov na dobu po rozvode. Súd vydá rozsudok 1. januára 2004, pričom zverí deti do osobnej starostlivosti matke a otcovi prizná právo styku s deťmi. Matka sa následne s deťmi presťahuje do členského štátu B.

Situácia č. 1: Ak členský štát A aj B sú „pôvodné“ členské štáty, prechodné ustanovenie článku 64 ods. 3 umožňuje otcovi požiadať, aby jeho právo styku sa uznalo a stalo vykonateľným v členskom štáte B bez potreby osobitného konania podľa kapitoly III oddiel 4 nariadenia, aj keď sa konanie začalo pred 1. marcom 2005.

Situácia č. 2: Ak je najmenej jeden z týchto dvoch členských štátov „novým“ členským štátom, neuplatní sa žiadne z prechodných ustanovení článku 64, keďže rozsudok bol vydaný 1. januára 2004, t.j. pred nadobudnutím účinnosti nariadenia Brusel II vo vzťahu k „novým“ členským štátom.

ČLÁNOK 64

Prechodné ustanovenia

Týka sa vec: a) konania začatého, b) verejnej listiny, alebo c) dohody medzi účastníkmi po 1. marci 2005?	➤ ÁNO nariadenie sa uplatní v plnom rozsahu (článok 64 ods. 1)
Ide o rozsudok vydaný po 1. marci 2005 v konaní, ktoré sa začalo po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II a súd si založil právomoc na princípoch, ktoré sú v súlade s nariadením, nariadením Brusel II alebo dohovorom platným medzi členským štátom pôvodu a členským štátom výkonu?	▼ NIE ➤ ÁNO Rozsudok sa uznáva a je vykonateľný podľa kapitoly III nariadenia (článok 64 ods. 2)
Ide o rozsudok vydaný pred 1. marcom 2005 v konaní, ktoré sa začalo po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II vo veci, ktorá patrí do pôsobnosti nariadenia Brusel II?	▼ NIE ➤ ÁNO Rozsudok sa uznáva a je vykonateľný podľa kapitoly III nariadenia (článok 64 ods. 3)
Ide o rozsudok vydaný pred 1. marcom 2005, ale po dni nadobudnutia účinnosti nariadenia Brusel II v konaní, ktoré sa začalo pred dňom účinnosti nariadenia Brusel II vo veci, ktorá patrí do pôsobnosti nariadenia Brusel II? a súd si založil právomoc na princípoch, ktoré sú v súlade s nariadením, nariadením Brusel II alebo dohovorom platným medzi členským štátom pôvodu a členským štátom výkonu?	▼ NIE ➤ ÁNO Rozhodnutie sa uznáva a je vykonateľné podľa kapitoly III nariadenia (článok 64 ods. 4)
	▼ NIE Nariadenie sa neuplatní.

2. Predmet úpravy

2.1. Na ktoré veci sa nariadenie uplatňuje?

a Veci patriace do pôsobnosti nariadenia

Nariadenie obsahuje normy týkajúce sa právomoci (kapitola II), uznávania a výkonu rozsudkov (kapitola III) a spolupráce medzi ústrednými orgánmi (kapitola IV) v otázkach rodičovských práv a povinností. Obsahuje osobitné normy o únosoch detí a o práve styku s deťmi.

➤ Nariadenie sa uplatňuje vo všetkých občianskych veciach, ktoré sa týkajú „nadobúdania, výkonu, prenesenia, obmedzenia alebo odňatia rodičovských práv a povinností.“

ČLÁNOK 1 ODS. 1 PÍSM. B), ČLÁNOK 1 ODS. 2 A ČLÁNOK 2 ODS. 7

Pojem „rodičovské práva a povinnosti“ je vymedzený široko a vzťahuje sa na všetky práva a povinnosti nositeľa rodičovských práv a povinností týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa. Zahŕňa nielen právo osobnej starostlivosti a právo styku s dieťaťom, ale aj veci ako poručníctvo, umiestnenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo do ústavnej starostlivosti. Nositelom rodičovských práv a povinností môže byť fyzická alebo právnická osoba.

Zoznam otázok vymedzených ako „rodičovské práva a povinnosti“ v článku 1 ods. 2 nariadenia nie je taxatívny, ale len demonštratívny.

Na rozdiel od Haagskeho dohovoru o ochrane detí z roku 1996 (pozri kapitolu XI), nariadenie neurčuje maximálny vek detí, na ktoré sa

nariadenie uplatňuje, ale ponecháva túto otázku na vnútroštátne právo. Aj keď sa rozhodnutia vo veciach rodičovských práv a povinností týkajú väčšinou detí do 18 rokov, osoby mladšie ako 18 rokov môžu nadobudnúť plnú právnu spôsobilosť podľa vnútroštátneho práva, najmä uzavretím manželstva. Rozhodnutia vydané ohľadne takýchto osôb v zásade nemožno kvalifikovať ako veci „rodičovských práv a povinností“, a preto spadajú mimo pôsobnosť nariadenia.

➤ Nariadenie sa uplatňuje v „občianskych veciach“.

ČLÁNOK 1 ODS. 1 A 2 A BOD ODÔVODNENIA 7.

Nariadenie sa uplatňuje v „občianskych veciach“. Pojem „občianske veci“ je na účely nariadenia definovaný široko a vzťahuje sa na všetky otázky uvedené v článku 1 ods. 2. Aj keby sa konkrétna otázka rodičovských práv a povinností v zmysle vnútroštátneho práva považovala za opatrenie „verejného práva“, napr. umiestnenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, nariadenie sa na ňu uplatní.

➤ Nariadenie sa uplatňuje na ochranné opatrenia týkajúce sa majetku dieťaťa.

ČLÁNOK 1 ODS. 2 PÍSM. C) A E) A BOD 9 A BOD ODÔVODNENIA

Keď dieťa vlastní majetok, môže sa vyžadovať prijatie určitých ochranných opatrení, napr. vymenovanie osoby alebo orgánu na pomoc dieťaťu alebo na jeho zastupovanie vo vzťahu k jeho majetku. Nariadenie sa uplatňuje na akékoľvek ochranné opatrenie, ktoré je potrebné vo veci správy alebo predaja takéhoto majetku. Takéto opatrenia môžu byť potrebné napríklad vtedy, ak sa rodičia dieťaťa v otázke správy majetku dieťaťa nevedia dohodnúť.

Naopak, na opatrenia, ktoré sa síce týkajú majetku dieťaťa, ale ktoré nemajú charakter ochrany dieťaťa, sa nevzťahuje toto nariadenie, ale nariadenie Rady č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie Brusel I“). Sudca musí v každej jednotlivej veci posúdiť, či opatrenie týkajúce sa majetku dieťaťa sleduje cieľ ochrany dieťaťa alebo nie. Aj keď sa nariadenie uplatňuje na ochranné opatrenia, neuplatní sa na opatrenia uložené ako sankcia za trestné činy spáchané deťmi (bod 10 odôvodnenia).

b Veci vylúčené z pôsobnosti nariadenia

ČLÁNOK 1 ODS. 2 PÍSM. C) A E) A BOD ODÔVODNENIA 9

Článok 1 ods. 3 obsahuje zoznam otázok, ktoré sú vylúčené z pôsobnosti nariadenia, aj keď môžu úzko súvisieť s otázkou rodičovských práv a povinností (napr. osvojenie, nadobudnutie plnej právnej spôsobilosti, meno a priezvisko dieťaťa).

BOD ODÔVODNENIA 11

➤ Nariadenie sa neuplatní na vyživovaciu povinnosť.

O vyživovacej povinnosti a o rodičovských právach a povinnostiach sa často koná v rámci spoločného súdneho konania. Na vyživovaciu povinnosť sa však toto nariadenie neuplatní, pretože táto otázka je už upravená nariadením Brusel I. Súd, ktorý má právomoc podľa nariadenia, bude mať napriek tomu zvyčajne právomoc rozhodnúť aj vo veci vyživovacej povinnosti pri uplatnení článku 5 ods. 2 nariadenia Brusel I. Citované ustanovenie umožňuje súdu, ktorý má

právomoc konať o otázke rodičovských práv a povinností, rozhodnúť aj o vyživovacej povinnosti, ak je rozhodnutie o tejto otázke spojené s rozhodovaním v otázke rodičovských práv a povinností. Aj keď obe otázky budú predmetom toho istého konania, výsledné výroky rozhodnutia sa budú uznávať a vykonávať podľa rozdielnych nariadení. Časť rozhodnutia týkajúca sa vyživovacej povinnosti sa bude uznávať a vykonávať v inom členskom štáte podľa ustanovení nariadenia Brusel I, kým časť rozhodnutia týkajúca sa rodičovských práv a povinností sa bude uznávať a vykonávať v inom členskom štáte podľa ustanovení nového nariadenia Brusel II.

2.2. Na ktoré rozhodnutia sa vzťahuje nariadenie?

➤ Nariadenie sa uplatní na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach.

ČLÁNOK 1 ODS. 1 PÍSM. B) A BOD ODÔVODNENIA 5

Na rozdiel od nariadenia Brusel II sa toto nové nariadenie uplatňuje na všetky rozhodnutia vydané súdom členského štátu vo veciach rodičovských práv a povinností.

Nariadenie Brusel II sa vzťahovalo na rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, len ak boli vydané v konaní v manželskej veci a týkali sa spoločného dieťaťa oboch manželov. Aby sa zabezpečila rovnosť všetkých detí, pôsobnosť súčasného nariadenia sa rozšírila na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, bez ohľadu na to, či rodičia sú alebo boli manželmi a či obaja účastníci konania sú alebo nie sú biologickými rodičmi daného dieťaťa.

➤ Nariadenie nie je obmedzené len na rozsudky súdov.

ČLÁNOK 2 ODS. 1 A 4

Nariadenie sa uplatňuje na rozsudky, bez ohľadu na ich označenie (uznesenie, nariadenie, rozhodnutie atď.). Neobmedzuje sa však len na rozhodnutia vydané súdmi, ale uplatňuje sa aj na rozhodnutie vydané orgánom, ktorý má právomoc vo veciach patriacich do predmetu úpravy tohto nariadenia (napr. orgány sociálnoprávnej ochrany).

➤ Nariadenie sa uplatňuje na verejné listiny.

ČLÁNOK 46

Nariadenie sa taktiež uplatňuje na listiny, ktoré sa úradne vyhotovili alebo zaregistrovali ako verejné listiny a ktoré sú vykonateľné v členskom štáte, v ktorom sa vyhotovili alebo zaregistrovali (tzv. actes authentiques). Takýmito listinami, ktoré sa uznávajú a vyhlasujú za vykonateľné v ostatných členských štátoch za rovnakých podmienok ako rozsudky, sú napríklad vykonateľné notárske listiny.

➤ Nariadenie sa uplatňuje na dohody medzi účastníkmi.

ČLÁNOK 46

Novinkou nariadenia je, že sa vzťahuje aj na dohody medzi účastníkmi, pokiaľ sú vykonateľné v členskom štáte, v ktorom boli uzavreté. Účelom je, aby účastníci uprednostnili dohodu vo veciach rodičovských práv a povinností mimosúdnu cestou. Preto sa dohoda uznáva a je vykonateľná v ostatných členských štátoch za rovnakých podmienok ako rozsudok, pokiaľ je vykonateľná v členskom štáte, v ktorom bola uzavretá, bez ohľadu na to, či ide o čisto „súkromnú“ dohodu medzi účastníkmi alebo o dohodu uzavretú pred príslušným orgánom členského štátu.

2.3. Nariadenie nebráni súdom prijať v naliehavých prípadoch predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení.

ČLÁNOK 20

Článok 20 umožňuje súdu členského štátu prijať v súlade s vnútroštátnymi právnymi normami predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, týkajúce sa dieťaťa, ktoré je na jeho území, aj keď právomoc vo veci rodičovských práv a povinností (ďalej len „podstata veci“) má súd iného členského štátu. Opatrenie môže prijať súd alebo orgán, ktorý má právomoc vo veci patriacej do predmetu úpravy nariadenia (článok 2 ods.1). Právomoc prijímať predbežné opatrenia môže podľa vnútroštátneho práva mať napríklad orgán sociálnoprávnej ochrany alebo orgán starostlivosti o deti.

Článok 20 nie je ustanovením, ktoré právomoc zakladá. V dôsledku toho platnosť predbežných opatrení zanikne, len čo príslušný súd prijal opatrenia, ktoré považoval za potrebné.

Priklad:

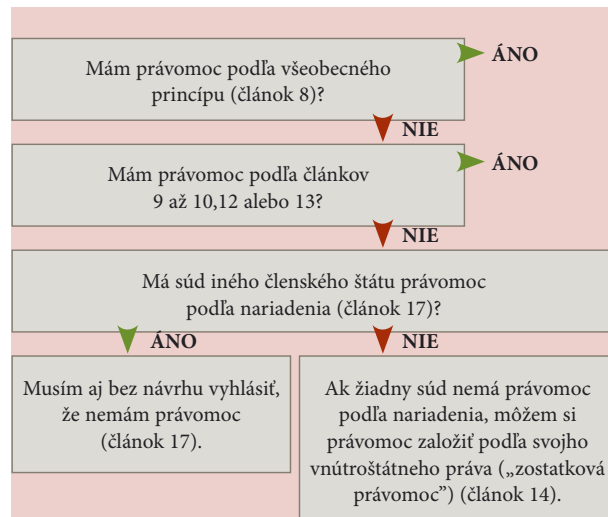
Rodina cestuje autom z členského štátu A do členského štátu B na letnú dovolenku. Po prízjazde do členského štátu B sa stane účastníkom dopravnej nehody, v ktorej sú všetci jej členovia zranení. Dieťa má iba ľahké zranenie, ale obaja rodičia sú v nemocnici v kóme. Orgány členského štátu B musia prijať určité predbežné opatrenia na ochranu dieťaťa, ktoré nemá v členskom štáte B žiadnych príbuzných. Skutočnosť, že súdy členského štátu A majú podľa nariadenia právomoc v podstate veci, nebráni súdom alebo iným príslušným orgánom členského štátu B prijať predbežné opatrenia na ochranu dieťaťa. Platnosť týchto opatrení zanikne, len čo súd členského štátu A vydá vo veci vlastné rozhodnutie.



II. Súdy ktorého členského štátu majú právomoc?

Ustanovenia o právomoci v článkoch 8 až 14 obsahujú ucelený systém princípov právomoci na určenie členského štátu, ktorého súdy majú právomoc vo veci konať. Nariadenie určuje iba členský štát, ktorého súdy majú právomoc, nie však (vecne a miestne) príslušný súd v rámci tohto členského štátu. Táto otázka sa ponechala na vnútroštátne procesné právo (pozri Európska justičná sieť⁽¹⁾ a Justičný atlas⁽²⁾).

Súd, ktorý má konať o návrhu vo veci rodičovských práv a povinností, musí vykonať nasledovnú analýzu:



1. Všeobecný princíp – štát obvyklého pobytu dieťaťa

ČLÁNOK 8

Základnou zásadou nariadenia je, že najvhodnejším miestom na rozhodovanie vo veci rodičovských práv a povinností je súd toho členského štátu, v ktorom má dieťa svoj obvyklý pobyt. Pojem „obvyklý pobyt“, ktorý sa čoraz častejšie používa v medzinárodných právnych nástrojoch, nie je v nariadení definovaný. Jeho existenciu musí určiť sudca v každom jednotlivom prípade na základe skutkového stavu. Obsah tohto pojmu sa musí vykladať v súlade s cieľmi a účelom nariadenia.

Treba zdôrazniť, že nariadenie sa neopiera o koncept obvyklého pobytu, ako ho môže chápať vnútroštátne právo členského štátu, ale používa ho ako „autonómny“ koncept európskeho práva. Ak sa dieťa presťahuje z jedného členského štátu do iného, nadobudnutie obvyklého pobytu v novom členskom štáte by malo v zásade nastať súčasne so „stratou“ obvyklého pobytu v predchádzajúcom členskom štáte. Posudzovanie existencie obvyklého pobytu sudcom osobitne v každom jednotlivom prípade predpokladá, že aj keď prídavné meno „obvyklý“ naznačuje určitý časový aspekt trvania, nemožno vylúčiť, že dieťa nadobudne, v závislosti od okolností konkrétneho prípadu, obvyklý pobyt v členskom štáte dňom svojho príchodu na územie tohto štátu.

Právomoc sa určí v čase začatia konania na súde. Po začatí konania si súd v zásade zachováva svoju právomoc, aj keby dieťa počas konania nadobudlo nový obvyklý pobyt v inom členskom štáte (zásada *perpetuatio fori*). Zmena obvyklého pobytu dieťaťa počas konania preto sama o sebe neznamená zmenu alebo zánik právomoci.

(1) <http://www.europa.eu.int/civiljustice>

(2) http://www.europa/comm/justice_home/judicialatlascivil

Ak je to však v najlepšom záujme dieťaťa, článok 15 umožňuje po splnení určitých podmienok postúpiť vec súdu členského štátu, do ktorého sa dieťa presťahovalo (pozri kapitolu III). Ak sa obvyklý pobyt dieťaťa zmení v dôsledku neoprávneného premiestnenia alebo zadržania dieťaťa, právomoc si môže súd iného ako štátu pôvodného obvyklého pobytu založiť len za veľmi prísnych podmienok (pozri kapitolu VII).

2. Výnimky zo všeobecného princípu

Články 9, 10, 12 a 13 ustanovujú výnimky zo všeobecného princípu právomoci, t.j. prípady, v ktorých majú právomoc súdy členského štátu, v ktorom nemá dieťa svoj obvyklý pobyt.

a Zachovanie právomoci štátu predchádzajúceho obvyklého pobytu dieťaťa

ČLÁNOK 9

Keď sa dieťa presťahuje z jedného členského štátu do iného, často je nevyhnutné upraviť výkon práva styku s dieťaťom a prispôbiť ho novým okolnostiam. Článok 9 je originálnym novým ustanovením, ktoré má viesť nositeľov rodičovských práv a povinností, aby sa na potrebnej úprave práva styku dohodli ešte pred presťahovaním, a ak sa nedokážu dohodnúť, aby podali príslušnému súdu návrh na rozhodnutie vo veci. Ustanovenie žiadnym spôsobom nebráni osobe sťahovať sa v rámci Európskeho spoločenstva, ale poskytuje záruku osobe, ktorá už nemôže vykonávať právo styku tak, ako predtým, aby nemusela podať svoj návrh na zmenu úpravy styku na súd iného členského štátu, ale mohla ho do troch mesiacov od presťahovania podať na súde, ktorý o práve styku rozhodol pôvodne. Súdy druhého členského štátu nemajú počas tohto obdobia právomoc konať v otázke práva styku.

Článok 9 podlieha nasledujúcim obmedzeniam:

- **Musí existovať rozhodnutie o úprave styku vydané súdmi členského štátu pôvodu.**

Článok 9 sa uplatní iba na situácie, keď nositeľ práva styku navrhuje zmenu existujúceho rozhodnutia o úprave styku. Ak súdy členského štátu pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa nevydali žiadne rozhodnutie o úprave styku, neuplatní sa článok 9, ale iné ustanovenia o právomoci. Súdy druhého členského štátu budú mať podľa článku 8 právomoc rozhodovať v otázkach práva styku, hneď ako dieťa nadobudne obvyklý pobyt v tomto štáte.

- **Uplatňuje sa iba na „oprávnené“ presťahovanie.**

Musí sa určiť, či je nositeľ rodičovských práv a povinností na základe súdneho rozhodnutia alebo zákona členského štátu pôvodu (vrátane jeho noriem medzinárodného práva súkromného) oprávnený presťahovať sa s dieťaťom do iného členského štátu bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností. Ak je presťahovanie neoprávnené, neuplatní sa článok 9, ale článok 10 (pozri kapitolu VII). Na druhej strane, ak je jednostranné rozhodnutie o zmene obvyklého pobytu dieťaťa zákonné, uplatní sa článok 9, ak sú splnené aj ďalej uvedené podmienky.

- **Uplatní sa iba počas trojmesačného obdobia po presťahovaní dieťaťa.**

Trojmesačné obdobie sa počíta odo dňa, kedy sa dieťa fyzicky odsťahovalo z členského štátu pôvodu. Deň presťahovania by sa nemal zamieňať s dňom nadobudnutia obvyklého pobytu v tomto druhom členskom štáte. Ak sa návrh na začatie konania podá na súd v členskom štáte pôvodu po uplynutí troch mesiacov odo dňa presťahovania, tento súd právomoc podľa článku 9 nemá.

- **Dieťa nadobudlo v trojmesačnom období od presťahovania nový obvyklý pobyt v druhom členskom štáte.**

Článok 9 sa uplatní, iba ak dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v druhom členskom štáte v trojmesačnom období po presťahovaní. Ak dieťa nový obvyklý pobyt v tomto období nenadobudlo, súdy členského štátu pôvodu majú v zásade aj naďalej právomoc podľa článku 8.

- **Nositel' práva styku musí naďalej mať svoj obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodu.**

Ak nositeľ práva styku už nemá svoj obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodu, článok 9 sa neuplatní, ale právomoc získajú súdy druhého členského štátu, hneď ako tam dieťa nadobudne svoj obvyklý pobyt.

- **Nositel' práva styku sa nepodrobil právomoci súdu členského štátu nového obvyklého pobytu.**

Kedže cieľom ustanovenia je zabezpečiť, aby nositeľ práva styku mohol konať na súde vo svojom členskom štáte, článok 9 sa neuplatní, ak je pripravený podrobiť sa právomoci súdov druhého členského štátu. Preto, ak sa nositeľ práva styku zúčastní konania týkajúceho sa práva styku na súde v členskom štáte nového obvyklého pobytu dieťaťa bez toho, aby namietol absenciu jeho právomoci, článok 9 sa neuplatní a súd tohto členského štátu nadobudne právomoc (odsek 2). Článok 9 taktiež nebráni nositeľovi práva styku, aby svoj návrh na zmenu úpravy styku podal priamo na súd členského štátu nového obvyklého pobytu dieťaťa.

- **Nebráni súdom členského štátu nového obvyklého pobytu rozhodovať v iných otázkach než práve styku.**

Článok 9 sa vzťahuje len na právomoc vo veciach práva styku, ale neuplatňuje sa na iné aspekty rodičovských práv a povinností. Článok 9 preto nebráni nositeľovi rodičovských práv a povinností, ktorý sa presťahoval s dieťaťom do iného členského štátu, aby podal návrh na súd tohto členského štátu na konanie v nejakej inej otázke rodičovských práv a povinností aj počas trojmesačného obdobia po presťahovaní.

Zachovanie právomoci štátu predchádzajúceho obvyklého pobytu dieťaťa

(ČLÁNOK 9)

Vydali rozhodnutie o práve styku súdy v členskom štáte, z ktorého sa dieťa presťahovalo (ďalej len „ČŠ pôvodu“)?

▼ ÁNO

➔ NIE

Článok 9 sa neuplatní a súdy druhého ČŠ nadobudnú právomoc podľa článku 8, hneď ako tam dieťa nadobudne obvyklý pobyt .

Presťahovalo sa dieťa oprávnené z ČŠ pôvodu do iného členského štátu (ďalej len “nový ČŠ”)?

▼ ÁNO

➔ NIE

Ak ide o neoprávnené premiestnenie, článok 9 sa neuplatní. Namiesto toho sa uplatnia ustanovenia o únose dieťaťa.

Nadobudlo dieťa obvyklý pobyt v novom ČŠ v trojmesačnom období?

▼ ÁNO

➔ NIE

Článok 9 sa neuplatní. Ak si zachová dieťa obvyklý pobyt v ČŠ pôvodu aj po 3 mesiacoch, súdy tohto ČŠ majú naďalej právomoc podľa článku 8

Má nositeľ práva styku obvyklý pobyt v ČŠ pôvodu?

▼ ÁNO

➔ NIE

Článok 9 sa neuplatní.

Zúčastnil sa nositeľ práva styku konania na súde nového ČŠ bez toho, aby namietal absenciu jeho právomoci?

▼ ÁNO Článok 9 sa neuplatní.

➔ NIE

Článok 9 sa uplatní.

b Právomoc v prípadoch únosu dieťaťa

ČLÁNOK 10

Právomoc v prípadoch únosu dieťaťa sa spravuje osobitnými normami (pozri kapitolu VII).

c Prorogácia právomoci

ČLÁNOK 12

Nariadenie upravuje obmedzenú možnosť podať návrh na súd členského štátu, v ktorom dieťa nemá obvyklý pobyt, buď z dôvodu, že vec súvisí so začatým konaním o rozvod, alebo z dôvodu, že dieťa má podstatnú väzbu vo vzťahu k tomuto členskému štátu.

Článok 12 sa vzťahuje na dve rôzne situácie:

Situácia č. 1:

Právomoc rozvodového súdu vo veciach rodičovských práv a povinností

ČLÁNOK 12 ODS. 1 A 2

Ak sa v členskom štáte začalo konanie o rozvod, súdy tohto členského štátu majú právomoc aj vo veciach rodičovských práv a povinností v kontexte rozvodového konania, aj keď dieťa, o ktoré ide, nemá obvyklý pobyt v tomto členskom štáte. Toto platí bez ohľadu na to, či dieťa je spoločným dieťaťom oboch manželov.

Rozvodový súd má právomoc za týchto podmienok:

- Aspoň jeden z manželov má rodičovské práva a povinnosti voči dieťaťu.
- Sudca musí zistiť, či v čase podania návrhu na začatie konania všetci nositelia rodičovských práv a povinností prijali právomoc rozvodového súdu, či už výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom.
- Je v najlepšom záujme dieťaťa, aby právomoc vykonával tento súd.

Právomoc rozvodového súdu zanikne hneď ako:

- nadobudne právoplatnosť rozvodový rozsudok, alebo
- nadobudne právoplatnosť rozsudok (výrok) o rodičovských právach a povinnostiach, ak toto konanie nebolo skončené v čase nadobudnutia právoplatnosti rozvodového rozsudku (výroku), alebo
- konanie o rozvode manželstva a o úprave rodičovských práv a povinností na dobu po rozvode sa skončilo z iného dôvodu (napr. navrhovateľ vzal späť návrh na rozvod a úpravu rodičovských práv a povinností).

Anglické znenie nariadenia rozlišuje medzi pojmom „superior interests of the child“ (článok 12 ods. 1 písm. b/) a „best interests of the child“ (článok 12 ods. 3 písm. b/). Týmto rozlíšením sa však nesledoval žiadny osobitný zámer a ostatné jazykové verzie používajú v oboch odsekoch identicky „v najlepšom záujme dieťaťa“.

Situácia č. 2:

Právomoc súdu členského štátu, ku ktorému má dieťa podstatnú väzbu

ČLÁNOK 12 ODS. 3

Ak sa začalo konanie o rozvod, súdy členského štátu môžu mať právomoc v otázkach rodičovských práv a povinností, aj keď dieťa nemá obvyklý pobyt v tomto členskom štáte, za týchto podmienok:

- Dieťa má vo vzťahu k tomuto členskému štátu podstatnú väzbu, najmä na základe skutočnosti, že jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností tam má obvyklý pobyt alebo že dieťa je

štátnym občanom tohto štátu. Tieto skutočnosti nie sú taxatívne vymedzené a väzbu možno zdôvodniť aj inými okolnosťami.

- Všetci účastníci konania výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom prijali právomoc tohto súdu v čase podania návrhu na začatie konania (rovnaká podmienka ako v situácii č. 1).
- Je v najlepšom záujme dieťaťa, aby právomoc vykonával tento súd (ako v článku 12 ods.1).

Článok 12 ods. 4 určuje, za akých okolností sa výkon právomoci podľa tohto článku považuje byť „v najlepšom záujme dieťaťa“, keď dieťa má svoj obvyklý pobyt v treťom štáte, ktorý je zmluvnou stranou Haagskeho dohovoru o ochrane detí z roku 1996 (pozri kapitolu XI).

d Prítomnosť dieťaťa

ČLÁNOK 13

Ak nemožno určiť obvyklý pobyt dieťaťa a právomoc nemožno založiť podľa článku 12, umožňuje článok 13 sudcovi členského štátu rozhodovať v otázkach rodičovských práv a povinností týkajúcich sa dieťaťa, ktoré sa nachádza na území tohto členského štátu.

e Zostatková právomoc

ČLÁNOK 14

Ak žiadny súd nemá právomoc podľa článkov 8 až 13, súd si môže svoju právomoc založiť na vnútroštátnych normách medzinárodného práva súkromného. Takto vydané rozhodnutia sa uznávajú a vyhlasujú za vykonateľné v ostatných členských štátoch v súlade s ustanoveniami nariadenia.



III. Postúpenie vhodnejšiemu súdu



ČLÁNOK 15

Nariadenie obsahuje originálne nové pravidlo, ktoré umožňuje, aby vo výnimočných prípadoch súd, ktorému pripadla vec, túto vec postúpil súdu iného členského štátu, ak je tento súd vo vhodnejšej situácii na prerokovanie veci. Súd môže postúpiť celú vec alebo jej špecifickú časť.

Podľa všeobecného pripadla majú právomoc súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt v čase začatia konania (článok 8). Preto právomoc automaticky neprechádza na súd iného členského štátu, ak dieťa počas konania nadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte.

Môžu však existovať okolnosti, v ktorých výnimočne súd, ktorému napadla vec (ďalej len „súd pôvodu“), nie je naďalej najvhodnejším miestom na konanie a rozhodnutie vo veci. Článok 15 za takých okolností umožňuje, aby súd pôvodu postúpil vec súdu iného členského štátu, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

Ak sa vec postúpila súdu iného členského štátu, už ju nemožno postúpiť tretiemu súdu (bod odôvodnenia 13).

1. Za akých okolností možno vec postúpiť?

Postúpenie podlieha nasledovným podmienkam:

Dieťa musí mať „osobitnú väzbu“ k inému členskému štátu. V článku 15 ods. 3 je uvedených päť situácií, kedy podľa nariadenia existuje domnienka takejto väzby:

- dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v tomto štáte po začatí konania na súde pôvodu, alebo
- tento druhý členský štát je štátom predchádzajúceho obvyklého pobytu dieťaťa, alebo
- je štátom, ktorého štátne občianstvo má dieťa, alebo
- je štátom obvyklého pobytu nositeľa rodičovských práv a povinností, alebo
- dieťa vlastní majetok v tomto členskom štáte a vec sa týka opatrení na ochranu dieťaťa vo vzťahu ku správe, udržiavaniu alebo nakladaniu s týmto majetkom.

Okrem toho musia oba sudy byť presvedčené, že postúpenie je v najlepšom záujme dieťaťa. Sudcovia by mali spolupracovať, aby túto skutočnosť posúdili s ohľadom na „špecifické okolnosti prípadu.“

Postúpiť možno:

- na návrh účastníka, alebo
- z vlastného podnetu súdu, ak aspoň jeden z účastníkov súhlasí, alebo
- na žiadosť súdu iného členského štátu, ak aspoň jeden z účastníkov súhlasí.

2. Ako sa postupuje?

Súd, ktorý dostal návrh na postúpenie veci, alebo ktorý chce vec postúpiť z vlastného podnetu, má dve možnosti:

- môže prerušiť konanie a vyzvať účastníkov, aby podali návrh na súd iného členského štátu, alebo
- môže priamo požiadať súd iného členského štátu, aby danú vec prevzal.

V prvom prípade súd pôvodu určí lehotu, v ktorej účastníci musia podať svoj návrh na súd iného členského štátu. Ak účastníci návrh v určenej lehote na súd iného štátu nepodajú, vec sa nepostúpi a súd pôvodu pokračuje vo výkone svojej právomoci. Nariadenie neobsahuje údaj o dĺžke tejto lehoty, ale mala by byť primerane krátka, aby sa vylúčilo, že postúpenie bude mať za následok prietahy v neprospech dieťaťa a účastníkov. Súd, ktorému sa doručila žiadosť o postúpenie, musí do šiestich týždňov rozhodnúť, či postúpenie prijíma alebo nie. Relevantnou otázkou pri tomto rozhodnutí je, či v danom konkrétnom prípade je postúpenie v najlepšom záujme dieťaťa. Ústredné orgány môžu hrať významnú úlohu pri poskytovaní informácií sudcom o situácii v druhom členskom štáte. Posúdenie by

sa malo zakladať na zásade vzájomnej dôvery a na predpoklade, že súdy všetkých členských štátov sú v zásade spôsobilé vo veci riadne konať a rozhodnúť.

Ak druhý súd odmietne vykonávať právomoc alebo do šiestich týždňov od podania návrhu právomoc neprijme, súd pôvodu si zachováva právomoc a musí v jej výkone pokračovať.

5. Vybrané praktické aspekty

> Ako sudca, ktorý chce vec postúpiť, zistí, ktorý súd je v druhom členskom štáte príslušný?

Na vyhľadanie príslušného súdu v inom členskom štáte možno použiť „Európsky justičný atlas pre občianske veci“. Justičný atlas identifikuje územne príslušné súdy v rôznych členských štátoch spolu s kontaktnými údajmi rôznych súdov (názov, telefón, e-mail atď.) (pozri Justičný atlas⁽¹⁾). Sudcom môžu poskytnúť súčinnosť pri vyhľadaní príslušného súdu v inom členskom štáte aj ústredné orgány určené podľa nariadenia (pozri kapitolu X).

> Ako by mali sudcovia spolu komunikovať?

Článok 15 uvádza, že súdy v súvislosti s postúpením veci spolupracujú priamo alebo prostredníctvom ústredných orgánov. Pre dotknutých sudcov môže byť najmä užitočné spolu komunikovať na účely posúdenia, či sú v konkrétnom prípade splnené podmienky na postúpenie a najmä, či je to v najlepšom záujme dieťaťa. Ak obaja sudcovia ovládajú ten istý jazyk, nemali by váhať sa spojiť priamo telefonicky alebo e-mailom. Užitočné môžu byť aj iné spôsoby využitia moderných technológií, napr. konferenčné hovory. V prípade jazykových bariér môžu sudcovia využiť tlmočníkov. Súčinnosť sudcom môžu tiež poskytnúť ústredné orgány.

(1) http://www.europa/comm/justice_home/judicialatlascivil

Sudcovia budú mať záujem informovať účastníkov a ich právnych zástupcov, ale je výlučne na nich, aby rozhodli, aké postupy a záruky sú v konkrétnom prípade primerané.

Súdy môžu spolupracovať aj prostredníctvom ústredných orgánov.

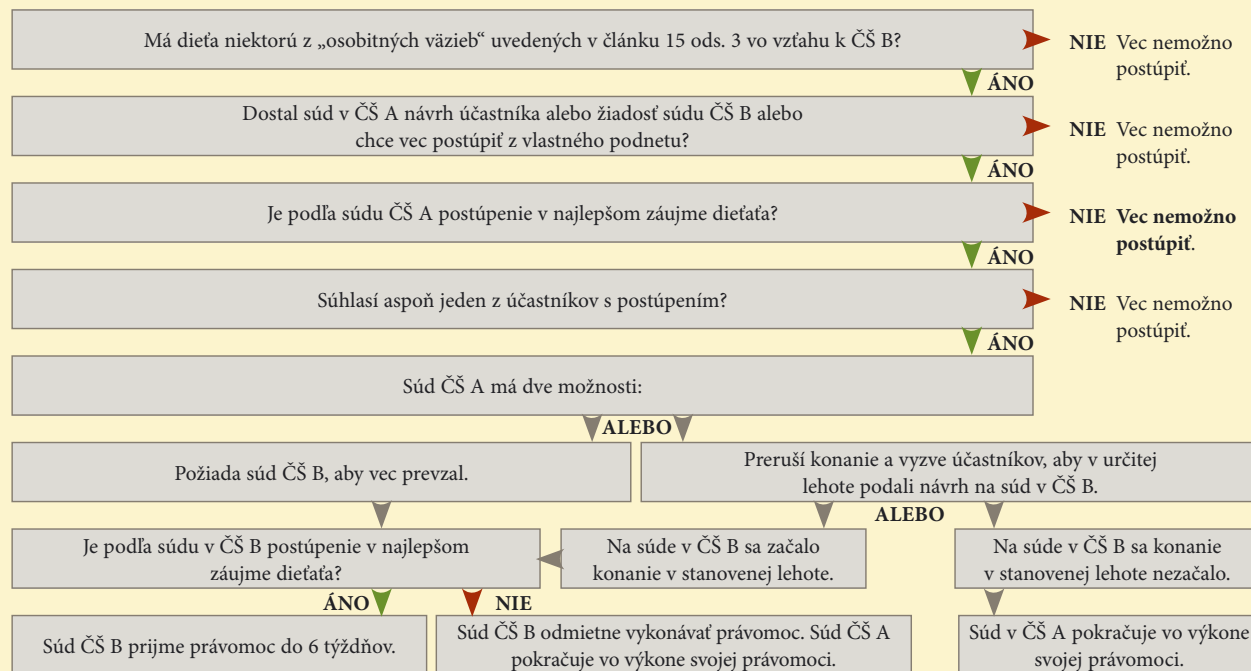
➤ **Kto je zodpovedný za preklad listín?**

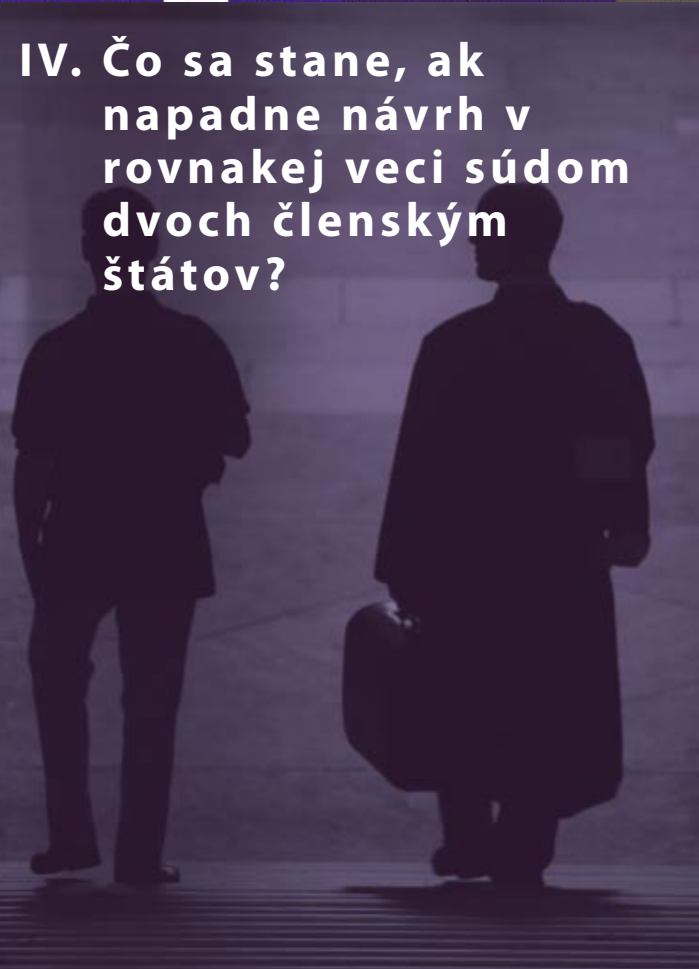
Mechanizmus zabezpečenia prekladov nie je v článku 15 upravený. Sudcovia by mali hľadať pragmatické riešenie, ktoré zodpovedá potrebám a okolnostiam konkrétného prípadu. V závislosti na požiadavkách procesného práva dožiadaného štátu, preklad sa nemusí vyžadovať v prípade, ak sa vec postúpi sudcovi, ktorý ovláda jazyk, v ktorom je spis. Ak sa preklad vyžaduje, mala by existovať možnosť obmedziť ho len na najdôležitejšie listiny. Súčinnosť pri zabezpečení neoficiálnych prekladov môžu poskytnúť aj ústredné orgány (pozri kapitolu X).

ČLÁNOK 15

Postúpenie veci vhodnejšiemu súdu

Ak súdu v členskom štáte (ďalej len „ČŠ A“) pripadla vec podľa článkov 8 až 14 nariadenia, môže vo výnimočných prípadoch postúpiť vec súdu iného členského štátu (ďalej len „ČŠ B“) za nasledovných podmienok:





**IV. Čo sa stane, ak
napadne návrh v
rovnakej veci súdom
dvoch členským
štátov?**

ČLÁNOK 19 ODS. 2

Môže sa stať, že účastníci podajú svoje návrhy vo veciach rodičovských práv a povinností týkajúcich sa toho istého dieťaťa a toho istého predmetu konania na súdy v rôznych členských štátoch. Dôsledkom toho môžu byť súbežné konania a následne možnosť nezlučiteľných rozsudkov v rovnakej otázke.

Článok 19 ods. 2 upravuje situáciu, keď sa v rôznych členských štátoch začne konanie o rodičovských právach a povinnostiach, ktoré sa týkajú:

■ **totožného dieťaťa a**

■ **totožného predmetu konania.**

Pre tieto prípady článok 19 ods. 2 určuje, že v zásade je príslušný konať ten súd, ktorý začal konať ako prvý. Súd, ktorý začal konať ako druhý, musí prerušiť konanie a čakať, kým prvý súd rozhodne, či má právomoc. Ak prvý súd rozhodne, že má právomoc konať, druhý súd musí odmietnuť vykonávať svoju právomoc. Druhý súd môže pokračovať v konaní, iba ak prvý súd dospeje k záveru, že právomoc nemá, alebo ak sa rozhodne vec postúpiť podľa článku 15.

Očakáva sa, že mechanizmus *litispendencie* sa v konaniach týkajúcich sa rodičovských práv a povinností uplatní len zriedkavo, pretože dieťa má zvyčajne obvyklý pobyt iba v jednom členskom štáte, ktorého súdy majú právomoc podľa všeobecného princípu právomoci (článok 8).

Nariadenie ustanovuje aj iný spôsob, ako predísť možným konfliktom právomocí, a tým je možnosť postúpenia veci. Preto článok 15 umožňuje súdu vo výnimočných prípadoch a za určitých podmienok postúpiť vec alebo jej časť inému súdu (pozri kapitolu III).



**V. Ako možno
rozhodnutie uznať
a vykonať v inom
členskom štáte?**



ČLÁNKY 21 A 23 AŽ 39

Každý účastník, ktorý má na tom právny záujem, môže požiadať, aby rozsudok o rodičovských právach a povinnostiach vydaný súdom členského štátu bol alebo nebol uznaný a vyhlásený za vykonateľný v inom členskom štáte („konanie o *exequatur*“).

Návrh sa podáva príslušnému súdu členského štátu, v ktorom má rozhodnutie byť uznané a vykonané. Súd určený členskými štátmi na tento účel sú uvedené v zozname 1⁽¹⁾. Tento súd musí bez odkladu rozhodnúť, či je rozsudok v tomto členskom štáte vykonateľný. Ani osoba, proti ktorej sa o výkon žiada, ani dieťa nemajú v tomto štádiu právo robiť žiadne podania k návrhu.

Súd môže odmietnuť vyhlásiť rozsudok za vykonateľný, iba ak:

- by to bolo v zjavnom rozpore s verejným poriadkom členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada,
- dieťaťu sa, s výnimkou naliehavých prípadov, nedala možnosť v konaní sa vyjadriť,
- rozsudok bol vydaný v konaní bez účasti osoby, ktorej sa nedoručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, v dostatočnom časovom predstihu a takým spôsobom, aby si mohla zabezpečiť obhajobu, okrem prípadu, že sa zistí, že táto osoba prijala rozsudok bez výhrad,
- osoba, ktorá tvrdí, že rozsudok zasahuje do jej rodičovských práv a povinností, nemala možnosť sa v konaní vyjadriť,
- rozsudok je nezlučiteľný s iným rozsudkom za okolností uvedených v článku 23 písm. e) a f),

- vec sa týka umiestnenia dieťaťa v inom členskom štáte a nedodrжал sa postup podľa článku 56.

Účastníci sa môžu proti rozhodnutiu odvolať. Odvolanie sa podáva súdom určeným na tento účel členskými štátmi a uvedeným v zozname 2⁽¹⁾. V tomto štádiu môžu obidve strany poskytnúť súdu svoje stanovisko.

Keď sa žiada o *exequatur*, má osoba nárok na právnu pomoc, ak mala takýto nárok vo svojom členskom štáte pôvodu (článok 50). Tejto osobe môžu poskytnúť súčinnosť aj ústredné orgány, ktoré majú za úlohu poskytovať informácie a pomoc nositeľom rodičovských práv a povinností, ktorí žiadajú o uznanie a výkon rozhodnutia týkajúceho sa rodičovských práv a povinností v inom členskom štáte (článok 55 písm. b).

Uvedený postup sa prevzal z pôvodného textu nariadenia Brusel II. Uplatňuje sa na rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, napr. vo veciach opatrovníckeho práva. Existujú však dve výnimky, v ktorých sa konanie o *exequatur* podľa nariadenia nevyžaduje a kedy sa rozhodnutie musí uznať a vykonať v inom členskom štáte bez akéhokoľvek osobitného konania. Tieto výnimky sa týkajú práva styku (pozri kapitolu VI) a návratu dieťaťa po jeho únose (pozri kapitolu VII).

(1) ÚV C40 17.02.05, p.2



VI. Ustanovenia o práve styku



1. Právo styku sa podľa nariadenia uznáva a je vykonateľné bez ďalšieho konania.

ČLÁNKY 40 A 41

Jedným z hlavných cieľov nariadenia je zabezpečiť, aby dieťa mohlo zostať v kontakte so všetkými nositeľmi rodičovských práv a povinností aj po rozluke, dokonca aj keď žijú v rôznych členských štátoch. Nariadenie uľahčí výkon cezhraničného práva styku tým, že zaručuje uznanie a vykonateľnosť rozsudku o práve styku vydaného v jednom členskom štáte v inom členskom štáte bez ďalšieho konania, za predpokladu, že je k nemu pripojené osvedčenie. Toto nové ustanovenie má dva dôsledky: (a) nie je potrebné žiadať o *exequatur* a (b) proti uznaniu rozsudku nemožno namietat. Rozsudok sa osvedčí v členskom štáte pôvodu, pokiaľ boli dodržané určité procesné záruky. Nový postup však nebráni nositeľom rodičovských práv a povinností žiadať o uznanie a výkon rozsudku návrhom na *exequatur* podľa príslušných častí nariadenia (článok 40 ods. 2) (pozri kapitolu V), ak o to majú záujem.

2. O aké práva styku ide?

„Právo styku“ zahŕňa najmä právo vziať dieťa na obmedzený čas na iné miesto, ako je miesto jeho obvyklého pobytu (článok 2 ods. 10).

Nové ustanovenia o práve styku sa uplatňujú na akékoľvek právo styku, bez ohľadu na to, kto je jeho nositeľom. V závislosti na vnútroštátnom právnom poriadku môže mať právo styku rodič, s ktorým dieťa nežije, alebo iní členovia rodiny, napríklad starí rodičia alebo tretie osoby.

„Právo styku“ obsahuje všetky formy kontaktu medzi dieťaťom a inou osobou, vrátane kontaktu, napríklad, telefónom alebo e-mailom.

Nové ustanovenia o uznávaní a výkone sa uplatňujú iba na rozsudky, ktorými sa priznáva právo styku. Rozhodnutia, ktorými sa nepriznáva (odopiera) právo styku, sa spravujú všeobecnými normami nariadenia o uznávaní.

3. Aké sú podmienky pre vydanie osvedčenia?

Rozsudok o práve styku sa uznáva a je vykonateľný v inom členskom štáte bez ďalšieho konania, ak je k nemu pripojené osvedčenie vydané sudcom pôvodu, ktorý vydal rozsudok. Osvedčenie zaručuje, že v konaní v členskom štáte pôvodu boli dodržané určité procesné záruky.

ČLÁNKY 40 A 41 A PRÍLOHA III

Sudca pôvodu vydá osvedčenie, iba ak sa presvedčil, že boli dodržané nasledovné procesné záruky:

- všetkým účastníkom bola daná možnosť v konaní sa vyjadriť,
- dieťaťu bola daná možnosť vyjadriť sa, pokiaľ sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné,
- v prípade, že sa rozsudok vydal v neprítomnosti, sa osobe, ktorá sa nezúčastnila konania, doručila písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocenná písomnosť v dostatočnom časovom predstihu a takým spôsobom, aby si mohla zabezpečiť obhajobu, alebo ak sa osobe doručila písomnosť, avšak nie za týchto podmienok, tak ak sa napriek tomu zistí, že táto osoba prijala rozsudok bez výhrad.

Sudca pôvodu vydá osvedčenie na tlačive podľa vzoru v prílohe III v jazyku, v ktorom je rozsudok. V osvedčení je nielen uvedené, či boli dodržané uvedené procesné záruky, ale obsahuje aj praktické informácie určené na ulahčenie výkonu (napr. mená a adresy nositeľov rodičovských práv a povinností a daného dieťaťa, prípadné praktické opatrenia pre výkon práva styku, špecifické povinnosti nositeľa práva styku alebo druhého rodiča a obmedzenia uložené na výkon práva styku). Všetky povinnosti týkajúce sa práva styku uvedené v osvedčení sú podľa nových pravidiel v zásade vykonateľné bez ďalšieho konania.

Aj keď to v nariadení nie je upravené, sudcovia môžu považovať za vhodné uvádzať vo svojich rozsudkoch dôvody, pre ktoré dieťaťu nebola daná možnosť v konaní sa vyjadriť.

Ak procesné záruky neboli dodržané, rozhodnutie sa neuznáva ani nie je vykonateľné bez v inom členskom štáte bez ďalšieho konania, ale účastníci musia na tento účel požiadať o *exequatur* (pozri kapitolu V).

4. Kedy vydá sudca pôvodu osvedčenie?

ČLÁNOK 41 ODS. 1 A 3

To závisí to od toho, či je v čase vydania rozsudku predpoklad, že sa právo styku bude vykonávať cezhranične.

a Právo styku má cezhraničný charakter

Ak právo styku v čase vydania rozsudku má cezhraničný charakter, napr. pretože jeden z rodičov býva v inom členskom štáte alebo plánuje sa tam presťahovať, sudca vydá osvedčenie z vlastného podnetu („ex officio“), hneď ako sa rozsudok stane vykonateľným, aj keď len predbežne.

Podľa vnútroštátneho právneho poriadku mnohých členských štátov sú rozsudky o rodičovských právach a povinnostiach „vykonateľné“ napriek možnosti podať proti nim odvolanie. Ak vnútroštátne právo neumožňuje, aby bol rozsudok vykonateľný, kým sa koná o odvolaní proti nemu, nariadenie sudcovi pôvodu takúto právomoc dáva. Účelom je zabrániť podávaniu odvolaní, ktorých cieľom je len neprimerane hneď ako výkon rozhodnutia.

b Právo styku nemá cezhraničný charakter

Ak v čase vydania rozsudku nič nenaznačuje, že právo styku sa bude vykonávať cez štátnu hranicu, sudca nie je povinný vydať osvedčenie. Ak však okolnosti prípadu naznačujú, že je reálna alebo predpokladaná možnosť, že právo styku nadobudne cezhraničný charakter, sudcovia môžu považovať za vhodné vydať osvedčenie súčasne s rozsudkom. Toto môže byť v prípade, ak súd má sídlo v blízkosti hraníc s iným členským štátom alebo ak nositelia rodičovských práv a povinností majú rôznu štátnu príslušnosť.

Ak situácia následne nadobudne medzinárodný charakter, napr. pretože jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností sa presťahuje do iného členského štátu, ktorýkoľvek z účastníkov môže požiadať súd pôvodu, ktorý rozsudok vydal, o vydanie osvedčenia.

5. Možno proti osvedčeniu podať odvolanie?

ČLÁNOK 43 A BOD ODŮVODNENIA 24

Proti vydaniu osvedčenia nie je odvolanie prípustné. Ak sa sudca pôvodu dopustil chyby pri vyplňaní osvedčenia a osvedčenie v dôsledku toho nezodpovedá obsahu rozsudku, možno požiadať súd pôvodu o opravu. V takom prípade sa uplatní vnútroštátne právo členského štátu pôvodu.

6. Aké právne účinky má osvedčenie?

ČLÁNOK 41 ODS. 1 A ČLÁNOK 45

- **Rozsudok o práve styku, ku ktorému je pripojené osvedčenie, sa uznáva a je vykonateľný v ostatných členských štátoch bez ďalšieho konania.**

Skutočnosť, že k rozsudku o práve styku je pripojené osvedčenie, znamená, že nositeľ práva styku môže žiadať, aby toto rozhodnutie sa uznalo a vykonalo v inom členskom štáte bez ďalšieho osobitného konania (konania o *exequatur*). Okrem toho, druhý účastník nemôže namietat proti uznaniu rozsudku. Preto sa dôvody pre neuznanie uvedené v článku 23 na tieto rozsudky neuplatnia.

Účastník, ktorý má v úmysle žiadať o výkon práva styku v inom členskom štáte, musí predložiť vyhotovenie rozsudku a osvedčenie. K osvedčeniu sa nemusí pripojiť preklad, s výnimkou bodu 12, ktorý sa týka praktických opatrení na vykonávanie práva styku.

- **Osvedčenie zaručuje, že na účely uznania a výkonu sa s rozsudkom zaobchádza v inom členskom štáte ako s rozsudkom vydaným v tomto členskom štáte.**

ČLÁNKY 44 A 47

Skutočnosť, že rozsudok sa priamo uznáva a je vykonateľný v inom členskom štáte znamená, že sa považuje za „domáci“ rozsudok a je vykonateľný za rovnakých podmienok ako rozsudok vydaný v tomto členskom štáte. Ak účastník nedodrížiava rozsudok o práve styku, druhá strana môže priamo požiadať orgány členského štátu výkonu, aby rozsudok vykonali. Vykonávacie konanie sa nespravuje nariadením, ale vnútroštátnym právnym poriadkom (pozri kapitolu VIII).

7. Oprávnenie súdov v členskom štáte výkonu prijímať praktické opatrenia na výkon práva styku

ČLÁNOK 48

Výkon môže byť sťažený alebo dokonca nemožný, ak rozsudok neobsahuje žiadne alebo obsahuje nedostatočné informácie o úprave práva styku. Aby sa zabezpečilo, že právo styku možno vykonať aj v takých prípadoch, nariadenie oprávňuje súdy v členskom štáte výkonu prijať, pri rešpektovaní základných prvkov rozsudku, potrebné praktické opatrenia na organizáciu výkonu práva styku.

Článok 48 nedáva súdu výkonu právomoc meniť rozhodnutie o podstate veci. Praktické opatrenia nariadené podľa tohto ustanovenia preto stratia účinnosť, len čo súd členského štátu, ktorý má právomoc v podstate veci, vydá nový rozsudok.



VII. Ustanovenia o únose dieťaťa



ČLÁNKY 10, 11, 40, 42 A 55

Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“), ktorými sú viazané všetky členské štáty, sa medzi členskými štátmi uplatňuje aj naďalej. Avšak nariadenie dopĺňa Haagsky dohovor z roku 1980 o určité ustanovenia, ktoré sa uplatnia v prípadoch únosu dieťaťa medzi členskými štátmi. Pravidlá nariadenia majú prednosť pred normami dohovoru vo vzťahoch medzi členskými štátmi vo veciach, na ktoré sa uplatňuje nariadenie.

Cieľom nariadenia je zabrániť rodičovskému únosu dieťaťa medzi členskými štátmi, a pokiaľ k tomu predsa len dôjde, zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa do jeho členského štátu pôvodu. Na účely nariadenia sa únos dieťaťa vzťahuje na neoprávnené premiestnenie aj na neoprávnené zadržiavanie (článok 2 ods. 11). Nasledovný postup sa uplatní na obidve situácie.

Ak bolo dieťa unesené z jedného členského štátu (ďalej len „členský štát pôvodu“) do iného členského štátu (ďalej len „dožiadany členský štát“), nariadenie zaručuje, že súdy členského štátu pôvodu si aj napriek únosu zachovávajú právomoc rozhodovať v otázke opatrovníckeho práva. Keď súd v dožiadanom členskom štáte dostane žiadosť o návrat dieťaťa, postupuje podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980 v znení ustanovení nariadenia. Ak súd dožiadaného členského štátu rozhodne, že dieťa sa nevráti, okamžite zašle vyhotovenie svojho rozhodnutia príslušnému súdu členského štátu pôvodu. Tento súd môže na návrh účastníka preskúmať otázku opatrovníckeho práva. Ak súd prijme rozhodnutie, ktorým nariadi návrat dieťaťa, toto rozhodnutie sa uznáva a je vykonateľné v dožiadanom členskom štáte bezprostredne, bez potreby konania o *exequatur*. (pozri schému na s. 49)

Hlavné zásady nových ustanovení o únose dieťaťa

1. Právomoc si zachovávajú súdy členského štátu pôvodu (pozri schému na s. 39).
2. Súdy dožiadaného členského štátu musia zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa (pozri schému na s. 43)
3. Ak súd dožiadaného členského štátu rozhodne, že dieťa sa nevráti, musí zaslať vyhotovenie svojho rozhodnutia príslušnému súdu členského štátu pôvodu, ktorý informuje účastníkov. Tieto dva súdy musia spolupracovať (pozri schému na s. 49)
4. Ak súd členského štátu rozhodne, že dieťa sa vráti, konanie o *exequatur* ohľadne tohto rozhodnutia sa nevyžaduje a uznáva sa a je vykonateľné bezprostredne v dožiadanom členskom štáte (pozri schému na s. 49).
5. Ústredné orgány členského štátu pôvodu a dožiadaného členského štátu navzájom spolupracujú a poskytujú súčinnosť súdom pri plnení ich úloh.

Všeobecne je vhodné pripomenúť, že zložitost' a povaha vecí upravených v rôznych medzinárodných nástrojoch týkajúcich sa únosov detí vyžaduje špecializovaných alebo dobre vyškolených sudcov. Aj keď organizácia súdov nepatrí do predmetu úpravy nariadenia, skúsenosti členských štátov, ktoré sústredili právomoc konať vo veciach podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980 na obmedzený počet súdov alebo sudcov, sú pozitívne a vykazujú zvyšujúcu sa kvalitu a efektívnosť.

1. Právomoc

ČLÁNOK 10

Aby sa zabránilo únosom detí medzi členskými štátmi, článok 10 zaručuje, že súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom (ďalej len „členský štát pôvodu“) si zachovávajú právomoc na rozhodovanie v podstate veci aj po únose. Právomoc môžu získať súdy členského štátu, do ktorého bolo dieťa unesené (ďalej len „dožiadaný členský štát“) iba za veľmi prísnych podmienok (pozri schému na s. 39).

Nariadenie priznáva právomoc súdom dožiadaného členského štátu iba v dvoch situáciách:

Situácia č. 1:

- Dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v dožiadanom členskom štáte a
- všetci, ktorí majú opatrovnícke právo, sa zmierili s únosom.

Situácia č. 2:

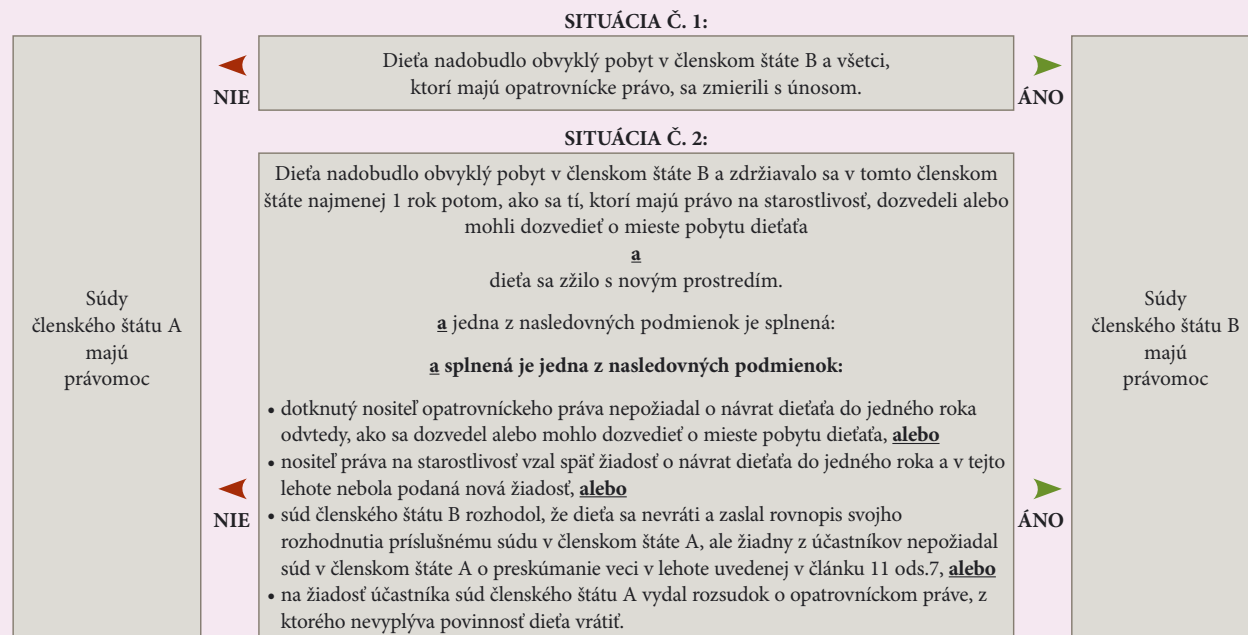
- Dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v dožiadanom členskom štáte a zdržiavalo sa v tomto členskom štáte najmenej jeden rok potom, ako sa tí, ktorí majú opatrovnícke právo, dozvedeli alebo mohli dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, a

- dieťa sa zžilo s novým prostredím **a okrem toho je splnená aspoň jedna z nasledovných podmienok:**

- do jedného roka odvtedy, ako sa opustený rodič dozvedel alebo mohol dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, nebola podaná žiadosť o návrat dieťaťa,
- žiadosť o návrat bola podaná ale bola vzatá späť a do jedného roka nebola podaná nová žiadosť,
- v dožiadanom členskom štáte bolo vydané rozhodnutie o nevrátení a súdy oboch členských štátov vykonali nevyhnutné kroky podľa článku 11 ods. 6, ale konanie bolo ukončené podľa článku 11 ods. 7, pretože účastníci neurobili svoje podania do 3 mesiacov od oznámenia,
- príslušný súd pôvodu vydal rozsudok o opatrovníckom práve, z ktorého nevyplýva povinnosť dieťa vrátiť.

Právomoc v prípadoch únosu dieťaťa

Príklad: Dieťa bolo unesené z členského štátu A do členského štátu B. Ktorý súd má právomoc rozhodnúť v podstate veci?



2. Ustanovenia na zabezpečenie rýchleho návratu dieťaťa

ČLÁNOK 11 ODS. 1 AŽ 5

Keď sa súdu členského štátu doručí žiadosť o návrat dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980, postupuje podľa ustanovení dohovoru doplnených článkom 11 ods. 1 až 5 nariadenia (pozri schému na s. 43). Na tento účel sudca môže považovať za užitočné prezrieť si príslušnú judikatúru podľa dohovoru, ktorá je dostupná v databáze INCADAT vytvorenej Haagskou konferenciou medzinárodného práva súkromného. Praktický význam má aj dôvodová správa a praktické príručky k dohovoru (pozri internetovú stránku Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného)⁽¹⁾.

2.1. Súd posúdi, či došlo k únosu dieťaťa v zmysle nariadenia

ČLÁNOK 2 ODS. 11 PÍSM. A) A B) NARIADENIA

Sudca v prvom rade musí zistiť, či došlo v zmysle nariadenia k „neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu“. Definícia v článku 2 ods. 11 je veľmi podobná definícii v Haagskom dohovore z roku 1980 (článok 3) a vzťahuje sa na premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ktoré je porušením opatrovníckeho práva podľa právneho poriadku členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom. Avšak nariadenie dopĺňa, že opatrovnícke právo sa vykonáva spoločne vtedy, ak jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností. Z toho vyplýva, že premiestnenie dieťaťa z jedného členského štátu do iného bez súhlasu dotknutej osoby je podľa nariadenia únosom dieťaťa. Ak je premiestnenie podľa vnútroštátneho práva oprávnené, môže sa uplatniť článok 9 nariadenia.

2.2. Súd vždy nariadi návrat dieťaťa, ak dieťaťu možno poskytnúť ochranu v členskom štáte pôvodu.

ČLÁNOK 11 ODS. 4

Nariadenie posilňuje zásadu, že súd musí nariadiť okamžitý návrat dieťaťa, a to tým, že obmedzuje výnimky článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980 na minimum. V zásade sa dieťa vždy vráti, ak mu možno v členskom štáte pôvodu poskytnúť ochranu.

Podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980 súd nie je povinný nariadiť návrat, ak by dieťa bolo vystavené fyzickej alebo duševnej ujme alebo ak by sa inak dostalo do neznesiteľnej situácie. Nariadenie ide ďalej v tom, že rozširuje povinnosť nariadiť návrat dieťaťa aj na prípady, kedy by dieťa mohlo byť vystavené takejto ujme, ale napriek tomu je preukázané, že orgány v členskom štáte pôvodu vykonali alebo sú pripravené vykonať primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po návrate.

Súd musí tento aspekt posúdiť na základe okolností daného prípadu. Nestačí, že v členskom štáte pôvodu takýto postup na ochranu dieťaťa existuje, ale musí byť preukázané, že orgány v členskom štáte pôvodu prijali konkrétne opatrenia na ochranu daného dieťaťa.

Zvyčajne bude pre sudcu zložitým posúdiť reálnu situáciu v členskom štáte pôvodu. Súčinnosť ústredných orgánov členského štátu bude mať zásadný význam pre posúdenie, či boli alebo neboli v tomto štáte prijaté ochranné opatrenia a či budú dostatočné na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate (pozri kapitolu X).

(1) http://www.hcch.net/index_en.php

2.3. Dieťa a žiadateľ musia mať možnosť vyjadriť sa

ČLÁNOK 11 ODS. 2 A 5

Nariadenie posilňuje právo dieťaťa vyjadriť sa v konaní. Preto súd dá dieťaťu možnosť vyjadriť sa v konaní, ak to sudca s ohľadom na vek alebo stupeň vyspelosti dieťaťa nepovažuje za nevhodné. (pozri kapitolu IX).

Okrem toho súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa kým nedal osobe, ktorá požiadala o návrat dieťaťa, možnosť vyjadriť sa. Vzhľadom na prísnu lehotu sa pojednávanie musí uskutočniť najrýchlejšim a najefektívnejším procesným spôsobom. Jednou z možností je využitie opatrení ustanovených v Nariadení (ES) č. 1206/2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „Nariadenie o vykonávaní dôkazov“). Toto nariadenie, ktoré sa uplatňuje od 1. januára 2004, uľahčuje spoluprácu medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov napr. v rodinnoprávných veciach. Súd môže buď o vykonanie dôkazu požiadať príslušný súd iného členského štátu alebo môže vykonať dôkaz sám priamo v inom členskom štáte. Keďže súd musí o návrate dieťaťa rozhodnúť do 6 týždňov, dožiadanie sa musí rozhodne vykonať bez odkladu a podľa možnosti vo všeobecnej lehote 90 dní podľa článku 10 ods. 1 Nariadenia o vykonávaní dôkazov. Využitie video konferencie a telefonической konferencie, ktoré upravuje článok 10 ods. 4 uvedeného nariadenia, môže byť obzvlášť užitočné na vykonanie dôkazu v týchto prípadoch.

2.4. Súd musí vydať rozhodnutie najneskôr do šiestich týždňov

ČLÁNOK 11 ODS. 3

Súd musí využiť spôsob konania dostupný v jeho vnútroštátnom právnom poriadku, ktorý zabezpečí najrýchlejšie ukončenie veci, a vydať rozhodnutie do šiestich týždňov od doručenia žiadosti (odkaz na zoznam vhodných konaní v rôznych členských štátoch bude doplnený). Túto lehotu možno prekročiť, iba ak výnimočné okolnosti bránia jej dodržaniu.

Pokiaľ ide o rozhodnutia o nariadení návratu dieťaťa neustanovuje článok 11 ods. 3, že takéto rozhodnutia, ktoré sa musia vydať do šiestich týždňov, musia sa v tejto lehote stať aj vykonateľnými. Toto je však jediný možný výklad, ktorý účinne zaručí dosiahnutie cieľa, ktorým je rýchly návrat dieťaťa v krátkej lehote. Tento cieľ by sa mohol oslabiť, ak vnútroštátne normy umožňujú odvolať sa proti rozhodnutiu o návrate s následkom odkladu vykonateľnosti rozhodnutia, pričom neexistuje lehota obmedzujúca dĺžku trvania odvolacieho konania.

Z týchto dôvodov by sa vnútroštátny právny poriadok mal snažiť zabezpečiť, aby rozhodnutie, ktorým sa nariadil návrat, vydané v stanovenej šesťtýždňovej lehote bolo „vykonateľné“. Spôsob dosiahnutia tohto cieľa je vecou vnútroštátneho právneho poriadku. Možno na tento účel využiť rôzne postupy, napríklad:

- (Vnútroštátne právo môže vylúčiť odvolanie proti rozhodnutiu o návrate dieťaťa, alebo
- Vnútroštátne právo môže síce umožniť odvolanie, ale ustanoviť, že odvolanie nemá odkladný účinok na vykonateľnosť rozhodnutia o návrate dieťaťa.

- Ak vnútroštátne právo umožňuje odvolanie s odkladným účinkom, členský štát by mal procesne zabezpečiť, že o odvolaní sa rozhodne urýchlene, aby sa dodržala šesťtýždňová lehota.

Uvedené postupy by sa mali uplatniť primerane aj pri rozhodnutiach o nevrátení, aby sa znížilo riziko súbežných konaní a nezlučiteľných rozhodnutí. Inak by mohla nastať situácia, že sa účastník odvolá proti rozhodnutiu o nevrátení, ktoré bolo vydané krátko pred uplynutím šesťtýždňovej lehoty, a súčasne požiada príslušný súd pôvodu, aby vec preskúmal.

Návrat dieťaťa

Poznámka: Ustanovenia nariadenia (článok 11 ods. 2 až 5) majú prednosť pred použiteľnými ustanoveniami dohovoru.

	Použiteľné ustanovenia Haagskeho dohovoru z roku 1980	Použiteľné ustanovenia nariadenia
Povinnosť nariadiť návrat dieťaťa	Článok 12: Súd členského štátu, do ktorého bolo dieťa unesené (ďalej len „súd“) v zásade musí nariadiť okamžitý návrat dieťaťa, pokiaľ od únosu uplynul menej ako jeden rok.	Článok 11 ods. 2 až 5: Nariadenie potvrdzuje a prehlbuje túto zásadu.
Výnimky z tejto povinnosti	Článok 13 ods. 1 písm. b): Súd nie je povinný nariadiť návrat, ak existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by vystavil dieťa fyzickej alebo duševnej ujme alebo inak priviedol do neznesiteľnej situácie.	Článok 11 ods. 4: Súd musí nariadiť návrat dieťaťa, dokonca aj keby vystavil dieťa nebezpečenstvu, ak je preukázané, že orgány v členskom štáte pôvodu zabezpečia ochranu dieťaťa po jeho návrate.
Vypočutie dieťaťa	Článok 13 ods. 2: Súd nie je povinný nariadiť návrat, ak proti tomu dieťa namieta a dosiahlo určitý vek a vyspelosť.	Článok 11 ods. 2: Súd zabezpečí, aby dieťaťu bola daná možnosť vyjadriť sa, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vyspelosti nejaví nevhodné.
Vypočutie nositeľa opatrovníckeho práva, ktorý nie je únoscom	(žiadne)	Článok 11 ods. 5: Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa, kým sa osoba, ktorá požiadala o návrat dieťaťa, nedala možnosť vyjadriť sa
Lehota pre podanie žiadosti o návrat	Článok 11: Súd koná o návrate dieťaťa bez odkladu. Ak súd nevydá rozhodnutie do šiestich týždňov, môže byť požiadaný o vyjadrenie k dôvodom omeškania.	Článok 11 ods. 3: Súd musí využiť spôsob konania dostupný v jeho vnútroštátnom právnom poriadku, ktorý zabezpečí najrýchlejšie ukončenie veci. Súd vydá rozhodnutie do 6 týždňov od podania žiadosti, pokiaľ výnimočné okolnosti nezabránia dodržaniu tejto lehoty.

3. Čo sa stane v prípade, ak súd rozhodne, že dieťa sa nevráti?

ČLÁNOK 11 ODS. 6 A 7

➤ Príslušný súd zašle vyhotovenie rozhodnutia o nevrátení príslušnému súdu v členskom štáte pôvodu.

Vzhľadom na prísne podmienky ustanovené v článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 a v článku 11 ods. 2 až 5 nariadenia, súdy vo veľkej väčšine prípadov zrejme rozhodnú o návrate dieťaťa.

Avšak v tých výnimočných prípadoch, keď súd napriek tomu rozhodne o nevrátení dieťaťa podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, nariadenie v článku 11 ods. 6 a 7 predpokladá osobitný postup.

Vyžaduje sa, aby súd, ktorý rozhodnutie o nevrátení vydal, zaslal príslušnému súdu v štáte pôvodu vyhotovenie svojho rozhodnutia spolu so súvisiacimi písomnosťami. Môže to urobiť priamo príslušnému súdu druhého členského štátu alebo prostredníctvom ústredných orgánov v týchto dvoch členských štátoch. Súdu v členskom štáte pôvodu by sa mali dokumenty doručiť do jedného mesiaca od rozhodnutia o nevrátení.

Súd pôvodu informuje účastníkov a vyzve ich, aby urobili svoje podania v súlade s vnútroštátnym právom v lehote troch mesiacov odo dňa oznámenia a aby uviedli, či žiadajú, aby súd preskúmal otázku opatrovníckeho práva k dieťaťu.

Ak účastníci neurobia svoje podania v lehote troch mesiacov, súd pôvodu zastaví konanie.

Súd pôvodu preskúma vec, ak o to vo svojom podaní požiada aspoň jeden z účastníkov. Aj keď nariadenie neustanovuje v tomto ohľade žiadnu lehotu, cieľom by malo byť, aby rozhodnutie bolo vydané čo najskôr.

➤ Ktorému súdu sa má rozhodnutie o nevrátení zaslať?

Rozhodnutie o nevrátení a súvisiace písomnosti sa doručia súdu, ktorý je oprávnený rozhodovať o podstate veci.

Ak súd v členskom štáte vydal skorší rozsudok týkajúci sa daného dieťaťa, písomnosti by sa mali v zásade zaslať tomuto súdu. Ak takýto rozsudok neexistuje, informácia sa zašle súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný podľa právneho poriadku tohto členského štátu, vo väčšine prípadov súdu podľa miesta obvyklého pobytu dieťaťa pred únosom. Užitočným nástrojom na vyhľadanie príslušného súdu v inom členskom štáte môže byť Európsky justičný atlas pre občianske veci (Justičný atlas⁽¹⁾). Ústredné orgány určené podľa nariadenia môžu tiež poskytnúť súčinnosť sudcom pri vyhľadaní príslušného súdu v inom členskom štáte (pozri kapitolu IX)

➤ Aké písomnosti sa majú zaslať a v akom jazyku majú byť?

Článok 11 ods. 6 ustanovuje, že súd, ktorý vydal rozhodnutie o nevrátení, zašle odpis rozhodnutia o nevrátení a „súvisiace písomnosti“, najmä záznam súdnych pojednávaní. O tom, ktoré písomnosti sú súvisiace, rozhoduje sudca, ktorý rozhodnutie vydal. Sudca musí poskytnúť primeraný prehľad najdôležitejších prvkov, ktoré ovplyvnili jeho rozhodnutie. Toto budú obvykle písomnosti, na ktorých si sudca založil svoje rozhodnutie, napríklad správy orgánov

(1) http://www.europa/comm/justice_home/judicialatlascivil

sociálnoprávnej ochrany o pomeroch dieťaťa. Druhému súdu sa musia tieto písomnosti doručiť do jedného mesiaca od rozhodnutia.

Článok 11 ods. 6 neupravuje mechanizmus prekladov. Sudcovia by mali hľadať pragmatické riešenie, ktoré zodpovedá potrebám a okolnostiam konkrétného prípadu. V závislosti na požiadavkách procesného práva dožiadaného štátu, preklad sa nemusí vyžadovať v prípade, ak sa vec postúpi sudcovi, ktorý ovláda jazyk, v ktorom je spis. Ak sa preklad vyžaduje, mala by existovať možnosť obmedziť ho len na najdôležitejšie listiny. Súčinnosť pri zabezpečení neoficiálnych prekladov môžu poskytnúť aj ústredné orgány. Ak nemožno vyhotoviť preklad v lehote jedného mesiaca, preklad by sa mal vyhotoviť v členskom štáte pôvodu.

4. Súd pôvodu má právomoc konať o podstate veci v plnom rozsahu

ČLÁNOK 11 ODS. 7 A ČLÁNOK 42

Súd pôvodu, ktorý rozhoduje v kontexte článku 11 ods. 7, má právomoc rozhodnúť o podstate veci v plnom rozsahu. Jeho rozhodovanie sa preto neobmedzuje len na konanie o opatrovníckom práve k dieťaťu, ale môže napríklad rozhodnúť aj o úprave práva styku s dieťaťom. V tomto smere musí situácia sudcu v zásade byť porovnateľná so situáciou, v ktorej by sa nachádzal, keby k únosu nebolo došlo, ale rodič by podal na pôvodný súd návrh na zmenu predchádzajúceho rozhodnutia o opatrovníckom práve alebo podal návrh na povolenie, aby dieťa mohlo zmeniť obvyklý pobyt. Je možné, že osoba, ktorá žiada o návrat dieťaťa, nemala dieťa v osobnej starostlivosti pred únosom, alebo dokonca, že táto osoba je ochotná prijať zmenu obvyklého pobytu dieťaťa do iného členského štátu za predpokladu, že jej právo styku s dieťaťom primerane upraví.

5. Konanie na súde pôvodu

Súd pôvodu by mal v konaní vo veci rešpektovať určité procesné zásady. Dodržanie týchto zásad následne umožní súdu pôvodu vydať osvedčenie podľa článku 42 ods. 2.

ČLÁNOK 42

Sudca pôvodu by mal zabezpečiť, aby:

- sa všetkým účastníkom dala možnosť vyjadriť sa;
- sa dieťaťu umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné;
- vo svojom rozsudku vzal do úvahy dôvody a dôkazy, na ktorých bolo založené rozhodnutie o nevrátení.

Vybrané praktické aspekty

➤ **Ako môže sudca pôvodu vziať do úvahy dôvody, na ktorých je založené rozhodnutie o nevrátení?**

Je potrebné vytvoriť kontakt medzi obidvoma sudcami, aby sudca pôvodu mohol primerane zohľadniť dôvody a dôkazy, na ktorých je založené rozhodnutie o nevrátení. Ak obaja sudcovia ovládajú ten istý jazyk, nemali by váhať sa spojiť priamo telefonicky alebo e-mailom. V prípade jazykových bariér môžu sudcovia využiť tlmočníkov. Súčinnosť sudcom môžu tiež poskytnúť ústredné orgány (pozri kapitolu X).

➤ **Ako sa bude dať vypočítať dieťa a nositeľ opatrovníckeho práva, ktorý je únoscom, ak sú v inom členskom štáte?**

Je nepravdepodobné, že by unesené dieťa a nositeľ opatrovníckeho práva, ktorý je únoscom, pricestovali do členského štátu pôvodu, aby sa zúčastnili na konaní. Preto je nevyhnutné, aby mohli poskytnúť dôkazy z členského štátu, v ktorom sa nachádzajú. Jednou z možností je využiť opatrenia ustanovené v Nariadení (ES) č. 1206/2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach („Nariadenie o vykonávaní dôkazov“). Toto nariadenie, ktoré sa uplatňuje od 1. januára 2004, uľahčuje spoluprácu medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov napr. v rodinnoprávných veciach. Súd môže buď o vykonanie dôkazu požiadať príslušný súd iného členského štátu alebo môže vykonať dôkaz sám priamo v inom členskom štáte. Nariadenie upravuje možnosť vykonávania dôkazov formou video konferencie a telefonickej konferencie.

Treba zohľadniť aj skutočnosť, že únos dieťaťa je v niektorých členských štátoch trestným činom. Tieto členské štáty by mali prijať také opatrenia, aby sa nositeľ opatrovníckeho práva, ktorý je únoscom, mohol zúčastniť súdneho konania v členskom štáte pôvodu bez nebezpečenstva trestných sankcií. Riešenie opäť možno nájsť využitím možností, ktoré poskytuje Nariadenie o vykonávaní dôkazov. Iným riešením môže byť prijatie opatrení na zabezpečenie voľného pohybu tejto osoby do a z členského štátu pôvodu, aby sa jej umožnila účasť na konaní na súde tohto štátu.

Ak súd pôvodu vydá rozhodnutie, z ktorého nevyplýva povinnosť vrátiť dieťa, vec sa skončí. Právomoc rozhodovať v podstate veci potom nadobudnú sudy toho členského štátu, do ktorého bolo dieťa unesené (pozri schému na s. 43 a 49).

Ak však súd pôvodu vydá rozhodnutie, z ktorého vyplýva povinnosť vrátiť dieťa, toto rozhodnutie sa uzná a je vykonateľné bez ďalšieho konania v ostatných členských štátoch, ak je k nemu pripojené osvedčenie (pozri bod 6 a schému na s. 49).

6. Zrušenie konania o *exequatur* pre rozhodnutie súdu pôvodu, z ktorých vyplýva povinnosť vrátiť dieťa

ČLÁNKY 40 A 42

Ako bolo uvedené vyššie (bod 2), súd, ktorému sa doručila žiadosť o návrat dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980, postupuje podľa ustanovení dohovoru doplnených článkom 11 nariadenia. Ak dožiadaný súd rozhodne, že dieťa sa nevráti, konečné slovo v otázke, či sa dieťa vráti alebo nie, má súd pôvodu.

Ak súd pôvodu vydá rozhodnutie, z ktorého vyplýva povinnosť vrátiť dieťa, je dôležité zabezpečiť, aby sa toto rozhodnutie mohlo bez odkladu vykonať v inom členskom štáte. Na tento účel nariadenie ustanovuje, že takéto rozsudky sa uznávajú a sú vykonateľné v inom členskom štáte bez ďalšieho konania, ak je k nim vydané osvedčenie. Tento nový systém má dva dôsledky: (a) už netreba žiadať o *exequatur* a (b) nemožno proti uznaniu rozsudku namietat. Rozsudok sa osvedčí, ak spĺňa procesné požiadavky uvedené v bode 5.

Súdca pôvodu vydá osvedčenie na tlačive podľa vzoru v prílohe IV v jazyku, v ktorom je rozsudok. Sudca tiež uvedie iné informácie vyžadované v prílohe, vrátane informácie, či je rozsudok v čase vydania osvedčenia vykonateľný v členskom štáte pôvodu.

Súd pôvodu v zásade vydá osvedčenie, keď sa rozsudok stal „vykonateľným“, čo znamená, že lehota na odvolanie v zásade už uplynula. Avšak tento predpoklad nie je absolútny a súd pôvodu môže, ak to považuje za potrebné, vyhlásiť rozsudok za vykonateľný aj napriek odvolaniu. Nariadenie priznáva sudcovi túto právomoc aj v prípadoch, že to vnútroštátny právny poriadok predvída. Účelom je zabrániť podávaniu odvolaní, ktorých cieľom je len neprimerane oddialiť výkon rozhodnutia.

ČLÁNOK 43 A BOD ODÔVODNENIA 24

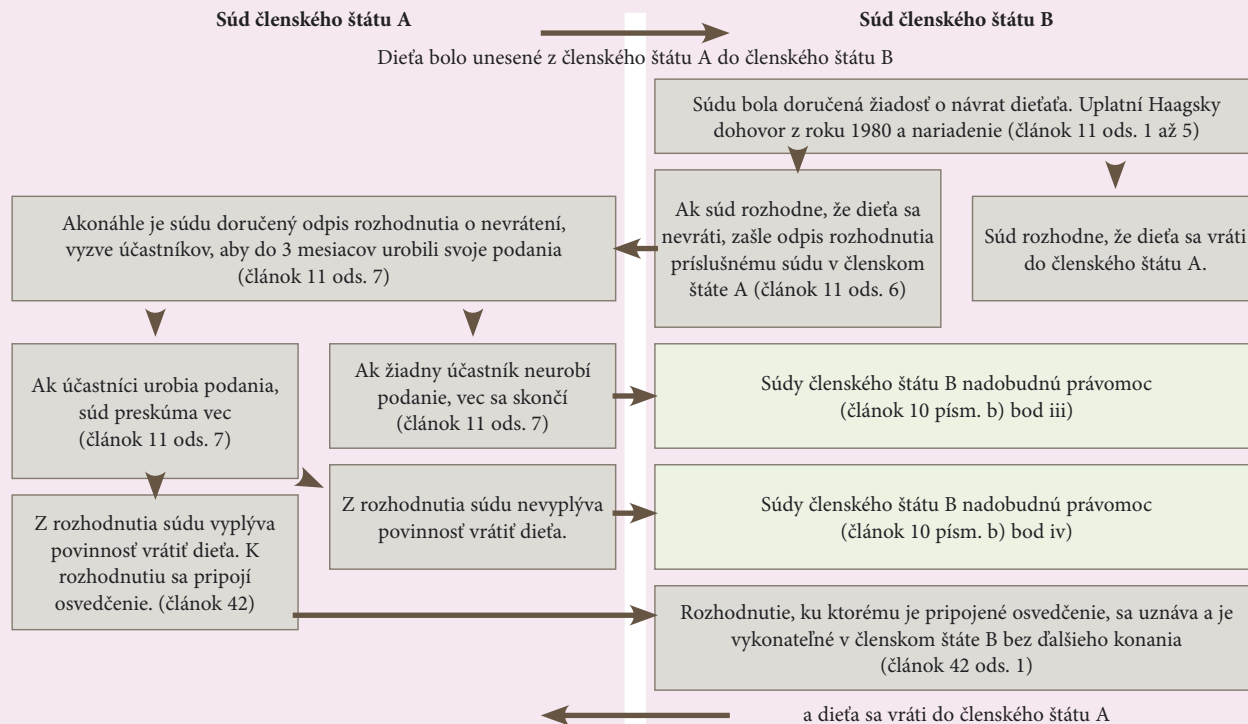
Proti vydaniu osvedčenia nie je odvolanie prípustné. Ak sa sudca pôvodu dopustil chyby pri vyplňaní osvedčenia a osvedčenie v dôsledku toho nezodpovedá obsahu rozsudku, možno požiadať súd pôvodu o opravu. V takom prípade sa uplatní vnútroštátne právo členského štátu pôvodu. Účastník, ktorý má záujem žiadať o výkon rozsudku, z ktorého vyplýva povinnosť vrátiť dieťa, musí predložiť vyhotovenie rozsudku a osvedčenie. K osvedčeniu sa nemusí pripojiť preklad, s výnimkou bodu 14, ktorý sa týka opatrení prijatých orgánmi členského štátu pôvodu na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

7. Opakované premiestnenie dieťaťa do iného členského štátu

ČLÁNOK 42

Treba zdôrazniť, že rozhodnutie súdu pôvodu je automaticky vykonateľné vo všetkých ostatných členských štátoch, a nielen v členskom štáte, v ktorom sa vydalo rozhodnutie o nevrátení dieťaťa. To vyplýva jednoznačne z ustanovenia čl. 42 ods. 1 a zodpovedá cieľom a zmyslu nariadenia. Premiestnenie dieťaťa do ďalšieho členského štátu nemá preto na rozhodnutie súdu pôvodu žiadny dopad. Netreba začať nové konanie o návrat dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru z roku 1980, ale len vykonať rozhodnutie súdu pôvodu.

Postup v prípadoch únosu dieťaťa





VIII. Výkon

Aj keď sa výkon rozhodnutí nespravuje nariadením, ale vnútroštátnym právom, je dôležité, aby orgány členského štátu uplatňovali normy, ktoré zabezpečia účinný a rýchly výkon rozhodnutí vydaných podľa nariadenia, aby sa neoslabili ním sledované ciele.

Toto platí najmä ohľadom práva styku a návratu dieťaťa po únose, pre ktoré bolo zrušené konanie o *exequatur* z dôvodu urýchlenia výkonu.

V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva opakovane rozhodol, že v situácii, keď orgány zmluvnej strany Haagskeho dohovoru z roku 1980 skonštatujú, že dieťa bolo podľa dohovoru neoprávnene premiestnené, sú povinné prijať primerané a účinné opatrenia na zabezpečenie návratu dieťaťa. Neprijatie takýchto opatrení znamená porušenie článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach (právo na ochranu rodinného života) (pozri napr. prípad *Iglesias Gil* a A.U.I. proti Španielsku z 29. júla 2003, bod 62). Každý zmluvný štát musí vytvoriť primerané a účinné prostriedky na zabezpečenie súladu so svojimi povinnosťami podľa článku 8 dohovoru (pozri napr. prípady *Maire* proti Portugalsku z 26. júna 2003, bod 76 a *Ignaccolo-Zenide* proti Rumunsku z 25. januára 2000, bod 108).

Európsky súd pre ľudské práva tiež zdôraznil, že konanie týkajúce sa rodičovských práv a povinností, vrátane výkonu konečného rozhodnutia vo veci, musí mať rýchly priebeh, pretože plynutie času môže mať nenapraviteľné dôsledky pre vzťahy medzi dieťaťom a rodičom, u ktorého nežije. Primeranosť opatrenia je preto potrebné posudzovať podľa rýchlosti jeho uplatnenia (pozri napr. prípady *Ignaccolo-Zenide* proti Rumunsku z 25. januára 2000, bod 102 a *Maire* proti Portugalsku z 26. júna 2003, bod 74).



IX. Vypočutie dieťaťa

ČLÁNKY 23, 41 A 42

Nariadenie zdôrazňuje význam poskytnutia príležitosti deťom, aby vyjadrili svoje názory v konaní, ktoré sa ich týka. Vypočutie dieťaťa je jednou z podmienok pre nevyžadovanie konania o *exequatur* pre právo styku a pre rozhodnutia, z ktorých vyplýva povinnosť vrátiť dieťa (pozri kapitoly VI a VII). Z dôvodu, že dotknutému dieťaťu nebola daná možnosť vyjadriť sa, možno namietať proti uznaniu a výkonu rozsudku týkajúceho sa rodičovských práv a povinností (pozri kapitolu V).

Nariadenie ustanovuje základnú zásadu, že v konaní, ktoré sa ho týka, musí byť dieťa vypočuté. Vo výnimočnom prípade možno od vypočutia dieťaťa upustiť, pokiaľ by to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti sa javilo nevhodným. Túto výnimku je potrebné interpretovať úzko.

Nariadenie nemá vplyv na použiteľné vnútroštátne normy v tejto otázke (bod odôvodnenia 19). Vo všeobecnosti sa oboznámenie sa s potrebami dieťaťa musí urobiť spôsobom, ktorý zohľadňuje vek a vyspelosť dieťaťa. Na získanie názoru mladších detí sa vyžaduje osobitná skúsenosť a starostlivosť a musí sa urobiť odlišne od dospievajúcich detí.

Nie je potrebné, aby dieťa vyjadrilo svoje názory na súdnom pojednávaní, ale je možné získať ich prostredníctvom príslušného orgánu podľa vnútroštátneho práva. Napríklad v niektorých členských štátoch dieťa vypočuje sociálny pracovník, ktorý predloží súdu správu, v ktorej uvedie želania a pocity dieťaťa. Ak sa vypočutie uskutoční na súde, sudca by mal zabezpečiť, aby sa pri kladení otázok zohľadnila povaha veci, vek dieťaťa a ostatné okolnosti prípadu. V každom prípade je však dôležité umožniť dieťaťu vyjadriť svoje názory dôverne.

Bez ohľadu na to, či dieťa vypočuje sudca alebo iná úradná osoba, je nevyhnutné, aby táto osoba bola primerane pripravená, napríklad pokiaľ ide o aspekty, ako najlepšie komunikovať s dieťaťom a byť si vedomá rizika, že rodičia sa môžu snažiť ovplyvňovať dieťa a vyvíjať naň nátlak. Vypočutie dieťaťa, ak sa urobí riadne a s citom, môže dieťaťu umožniť vyjadriť svoje vlastné želania a zbaviť ho pocitu zodpovednosti alebo viny.

Vypočutie dieťaťa môže sledovať rôzne ciele, v závislosti na druhu a predmete konania. V konaní týkajúcom sa opatrovníckeho práva je zvyčajne cieľom napomôcť pri zistení, u koho bude najlepšie výchovné prostredie pre dieťa. V prípade únosu dieťaťa je spravidla cieľom zistiť povahu námietok dieťaťa voči návratu a ich pôvod, ako aj zistiť či a ako by dieťa mohlo byť vystavené riziku. V takýchto prípadoch je vždy nebezpečenstvo, že sa rodičia pokúsia dieťa ovplyvňovať.



X. Spolupráca medzi ústrednými orgánmi a medzi súdmi

ČLÁNKY 53 AŽ 58

Ústredné orgány zohrávajú zásadnú úlohu pri vykonávaní nariadenia. Členské štáty musia určiť aspoň jeden ústredný orgán. V ideálnom prípade by tieto orgány mali byť totožné s orgánmi poverenými vykonávaním Haagskeho dohovoru z roku 1980. Toto by mohlo prospieť vykonávaniu oboch nástrojov a orgány môžu využívať skúsenosti získané v prípadoch únosov detí.

Ústredné orgány musia byť vybavené dostatočnými finančnými a personálnymi zdrojmi, aby mohli plniť svoje povinnosti a ich pracovníci musia byť primerane vyškolení pred nadobudnutím účinnosti nariadenia. Treba podporovať aj využívanie moderných technológií týmito orgánmi.

Nariadenie predpokladá, že ústredné orgány budú účinne zapojené do práce Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci (Európska justičná sieť⁽¹⁾) a že sa budú pravidelne v rámci tejto siete stretávať a rokovať o vykonávaní nariadenia.

Špecifické povinnosti ústredných orgánov sú uvedené v článku 55. Patrí medzi ne aj zabezpečenie komunikácie medzi súdmi, ktorá je potrebná najmä v prípade postúpenia veci inému súdu (pozri kapitoly III a VII). V týchto prípadoch ústredné orgány slúžia ako spojenie medzi súdmi členských štátov a ústrednými orgánmi ostatných členských štátov.

Ďalšou úlohou ústredných orgánov je uľahčovať dosiahnutie dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností, napr. využitím mediácie. Všeobecne sa predpokladá, že mediácia by mohla hrať dôležitú rolu, napr. v prípadoch únosu detí, na zabezpečenie, že

dieťa sa aj po únose bude môcť naďalej stykať s rodičom, ktorý nie je únoscom, alebo po jeho návrate do členského štátu pôvodu s rodičom, ktorý ho uniesol. Je však dôležité, aby mediácia nebola prostriedkom na neprimerané oddiaľovanie návratu dieťaťa.

Ústredné orgány nemusia plniť tieto povinnosti sami, ale môžu tak robiť prostredníctvom iných inštitúcií.

Súbežne s požiadavkou spolupráce ústredných orgánov nariadenie vyžaduje aj spoluprácu súdov rôznych členských štátov v rôznych situáciách. Niektoré ustanovenia ukladajú sudcom z rôznych členských štátov špecifické povinnosti vzájomne komunikovať a poskytovať si informácie pri postúpení veci (pozri kapitolu III) a pri únose dieťaťa (pozri kapitolu VII).

Na rozvíjanie a uľahčenie takejto spolupráce treba podporovať diskusie medzi sudcami, či už v rámci Európskej justičnej siete alebo na akciách organizovaných členskými štátmi. Skúsenosti s neformálnymi dohodami o kontaktných sudcoch v rámci vykonávania Haagskeho dohovoru z roku 1980 môžu v tomto byť dobrým príkladom.

Niektoré členské štáty môžu považovať za vhodné určiť kontaktných sudcov alebo sudcov špecializovaných na rodinné právo na pomoc pri vykonávaní nariadenia. Takéto opatrenia v rámci Európskej justičnej siete môžu viesť k efektívnej spolupráci medzi sudcami a ústrednými orgánmi, ako aj medzi sudcami navzájom, a tak prispieť k rýchlejšiemu riešeniu vecí rodičovských práv a povinností podľa nariadenia.

(1) <http://www.europa.eu.int/civiljustice>



XI. Vzťah medzi nariadením a Haagskym dohovorom o ochrane detí z roku 1996

ČLÁNKY 61 A 62

Predmet úpravy nariadenia je veľmi podobný predmetu úpravy Haagskeho dohovoru o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z 19. októbra 1996 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1996“). Obidva nástroje obsahujú ustanovenia o právomoci, uznávaní a výkone rozhodnutí o rodičovských právach a povinnostiach.

Do súčasného obdobia (jún 2005) je dohovorom viazaných šesť členských štátov, a to Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko a Slovinsko. Ostatné členské štáty, s výnimkou Maďarska a Malty, dohovor síce podpísali, ale ešte ho neratifikovali. Očakáva sa, že dohovor nadobudne platnosť pre všetky tieto členské štáty, hneď ako ho všetky v záujme Spoločenstva ratifikujú. Vzťah medzi týmito dvoma právnymi nástrojmi je upravený v článkoch 61 a 62.

ČLÁNKY 61 A 62

Na určenie, či sa na určitú vec uplatňuje nariadenie alebo dohovor, treba posúdiť tieto otázky:

■ **(a) Týka sa vec otázky, na ktorú sa uplatňuje nariadenie?**

Nariadenie má prednosť pred dohovorom vo vzťahoch medzi členskými štátmi v otázkach, na ktoré sa uplatňuje nariadenie. Preto má nariadenie prednosť v otázkach právomoci, uznávania a výkonu. Na druhej strane, dohovor sa uplatní vo vzťahoch medzi členskými štátmi v otázkach rozhodného práva, keďže túto otázku nariadenie

neupravuje.

■ **(b) Má dotknuté dieťa obvyklý pobyt na území členského štátu?**

Ak platí (a) aj (b), nariadenie má prednosť pred dohovorom.

■ **(c) Týka sa vec uznania alebo výkonu rozhodnutia vydaného súdom v inom členskom štáte?**

Otázka (c) sa musí zodpovedať na základe toho, že ustanovenia nariadenia o uznávaní a výkone sa použijú na všetky rozhodnutia vydané príslušným súdom členského štátu. Je bezpredmetné, či dotknuté dieťa žije na území daného členského štátu alebo nie, ak súdy tohto štátu majú právomoc rozhodovať. Preto sa ustanovenia nariadenia o uznávaní a výkone uplatňujú na rozhodnutia vydané súdmi členského štátu aj vtedy, ak dotknuté dieťa žije v nečlenskom štáte, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru. Cieľom je zabezpečiť vytvorenie spoločného justičného priestoru, čo vyžaduje, aby sa všetky rozhodnutia vydané príslušnými súdmi v Európskej únii uznávali a vykonávali podľa rovnakých ustanovení.

ČLÁNOK 12 ODS. 4

Ako bolo uvedené v kapitole II, článok 12 nariadenia dáva limitovanú možnosť voľby právomoci súdu účastníkovi, ktorý sa môže rozhodnúť, či podá návrh na súd členského štátu, v ktorom dieťa nemá obvyklý pobyt, ale ku ktorému má podstatnú väzbu.

Táto možnosť sa neobmedzuje na situácie, keď má dieťa obvyklý pobyt na území členského štátu, ale je možná, aj keď má dieťa obvyklý pobyt v nečlenskom štáte, ktorý nie je zmluvnou stranou Haagskeho dohovoru z roku 1996. V takom prípade sa právomoc podľa článku 12 považuje za právomoc v najlepšom záujme dieťaťa, najmä – ale nielen – ak možnosť konania v nečlenskom štáte nie je daná (článok 12 ods. 4).

Naopak, ak má dieťa obvyklý pobyt na území nečlenského štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru, použije sa dohovor.

PRÍLOHA

Konanie o rozvod v Európskej únii - Stručné zhrnutie ustanovení o manželských veciach

I Úvod

Ustanovenia nariadenia týkajúce sa manželských vecí sa prevzali z nariadenia Brusel II prakticky bezo zmeny. Publikácie, ktoré sa venujú nariadeniu Brusel II od nadobudnutia jeho účinnosti dňa 1. marca 2001, možno aj naďalej využívať vo vzťahu k novému nariadeniu. V tejto súvislosti môže byť napríklad užitočná dôvodová správa k Dohovoru z 28. mája 1998, ktorý bol predchodcom nariadenia Brusel II (Ú. v. ES C 221, 16.7.1998, s. 27).

Nariadenie obsahuje ustanovenia o právomoci a o uznávaní rozhodnutí v občianskych veciach týkajúcich sa rozvodu, rozluky a anulovania manželstva, t.j. vyhlásenia manželstva za neplatné alebo vyslovenia, že manželstvo nevzniklo (ďalej len „rozvod“). Jeho predmet úpravy sa obmedzuje len na zrušenie manželského zväzku a neuplatní sa na súvisiace otázky, ako sú majetkové dôsledky manželstva alebo dôvody rozvodu.

II Súdny ktorého členského štátu majú právomoc?

Princíp právomoci v článku 3 ustanovuje ucelený systém právomoci na určenie súdu členského štátu, ktorý má právomoc konať. Nariadenie určuje iba členský štát, ktorého súdy majú právomoc, ale neurčuje, ktorý súd v rámci tohto členského štátu je vecne a miestne príslušný. Túto otázku ponecháva vnútroštátnym procesným normám.

Súd, ktorému sa doručil návrh na rozvod,
musí vykonať túto analýzu:

Mám právomoc podľa článkov 3 až 5?

► ÁNO

▼ NIE

Má súd iného členského
štátu právomoc
podľa nariadenia (článok 17)?

▼ ÁNO

▼ NIE

Z vlastného podnetu
vyhlásim,
že nemám právomoc
(článok 17).

Ak žiadny súd nemá právomoc
podľa nariadenia, môžem
mať právomoc podľa
vnútroštátneho práva
(zostatková právomoc)
(článok 7)

Viacero alternatívnych princípov právomoci

ČLÁNOK 3

V manželských veciach sa neuplatňuje žiadny všeobecný princíp právomoci. Namiesto toho obsahuje článok 3 viaceré princípy právomoci. Tieto princípy sú alternatívne, čo znamená, že žiadny z nich nie je nadradený inému.

Článok 3 nového nariadenia obsahuje sedem možných princípov právomoci vo veciach rozvodu, rozluky a anulovania manželstva. Žiadny z nich nemá prednosť a manželia môžu podať návrh súdom členského štátu:

- (a) ich obvyklého pobytu, alebo
- (b) ich posledného obvyklého pobytu, ak jeden z nich tam stále má pobyť, alebo
- (c) obvyklého pobytu niektorého z manželov v prípade spoločného návrhu, alebo
- (d) obvyklého pobytu odporcu, alebo
- (e) obvyklého pobytu navrhovateľa, pokiaľ tam má pobyť najmenej jeden rok pred podaním návrhu,
- (f) obvyklého pobytu navrhovateľa, pokiaľ tam má pobyť najmenej šesť mesiacov pred podaním návrhu a je štátnym občanom tohto členského štátu, alebo
- (g) ich spoločného štátneho občianstva (spoločný „domicil“ v prípade Veľkej Británie a Írska).

Tieto princípy sú výlučné v tom zmysle, že manžela, ktorý má obvyklý pobyt v členskom štáte alebo ktorý je štátnym občanom členského štátu (alebo ktorý má svoj „domicil“ vo Veľkej Británii alebo Írsku) možno žalovať v inom členskom štáte iba v súlade s nariadením.

Príklad:

Muž, ktorý je štátnym občanom členského štátu A, je ženatý so štátnou občiankou členského štátu B. Manželia majú obvyklý pobyt v členskom štáte C. Po niekoľkých rokoch je ich manželstvo rozvrátené a manželka sa chce rozviesť. Manželia môžu podať návrh na rozvod na súd členského štátu C podľa článku 3 na základe toho, že tam majú spoločný obvyklý pobyt. Manželka nemôže podať návrh na súd členského štátu B na základe toho, že je štátnym občanom toho štátu, pretože článok 3 vyžaduje spoločné štátne občianstvo obidvoch manželov.

Ustanovenie článku 12 o prorogácii právomoci umožňuje, aby súd, ktorý koná o rozvode podľa nariadenia, mal za určitých podmienok právomoc aj vo veci rodičovských práv a povinností na dobu po rozvode (pozri kapitolu II, bod 2 písm. c).

III Čo sa stane, ak konajú súčasne súdy dvoch členských štátov?

ČLÁNOK 19 ODS.1

Ak súd začal konanie podľa článku 3 a potvrdil svoju právomoc, súdy ostatných členských štátov už nemajú právomoc konať a musia zamietnuť každý neskorší návrh. Cieľom *litispendencie* je zabezpečiť právnu istotu, predísť súbežným konaniam a možnosti nezlučiteľných rozsudkov.

Znenie článku 19 ods. 1 bolo v porovnaní s článkom 11 ods. 1 a 2 nariadenia Brusel II mierne upravené. Text bol zjednodušený bez zmeny jeho obsahu.

Článok 19 ods. 1 sa vzťahuje na dve situácie:

- (a) návrhy na konanie v rovnakej veci sa podali súdy rôznych členských štátov a
- (b) návrhy na konanie v rôznych, ale „súvisiacich“ veciach sa podali na súdy rôznych členských štátov.

Schémy

Prechodné ustanovenia (článok 64)	s. 9
Zachovanie právomoci štátu predchádzajúceho obvyklého pobytu dieťaťa (článok 9)	s. 19
Postúpenie veci vhodnejšiemu súdu (článok 15)	s. 27
Právomoc v prípadoch únosu dieťaťa (článok 10)	s. 39
Návrat dieťaťa (článok 11)	s. 43
Postup v prípadoch únosu dieťaťa	s. 49

Fotografie

s. 14: Pawel Wyndis
s. 28: Olivier Pollet
s. 32: Vera Berard, Cindy Kalamajka
s. 36: Adrian Y., Bob Smith
s. 56 Andy Stafiniak



Praktická príručka pre uplatňovanie nového nariadenia Brusel II

(Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa ruší Nariadenie (ES) č. 1347/2000)

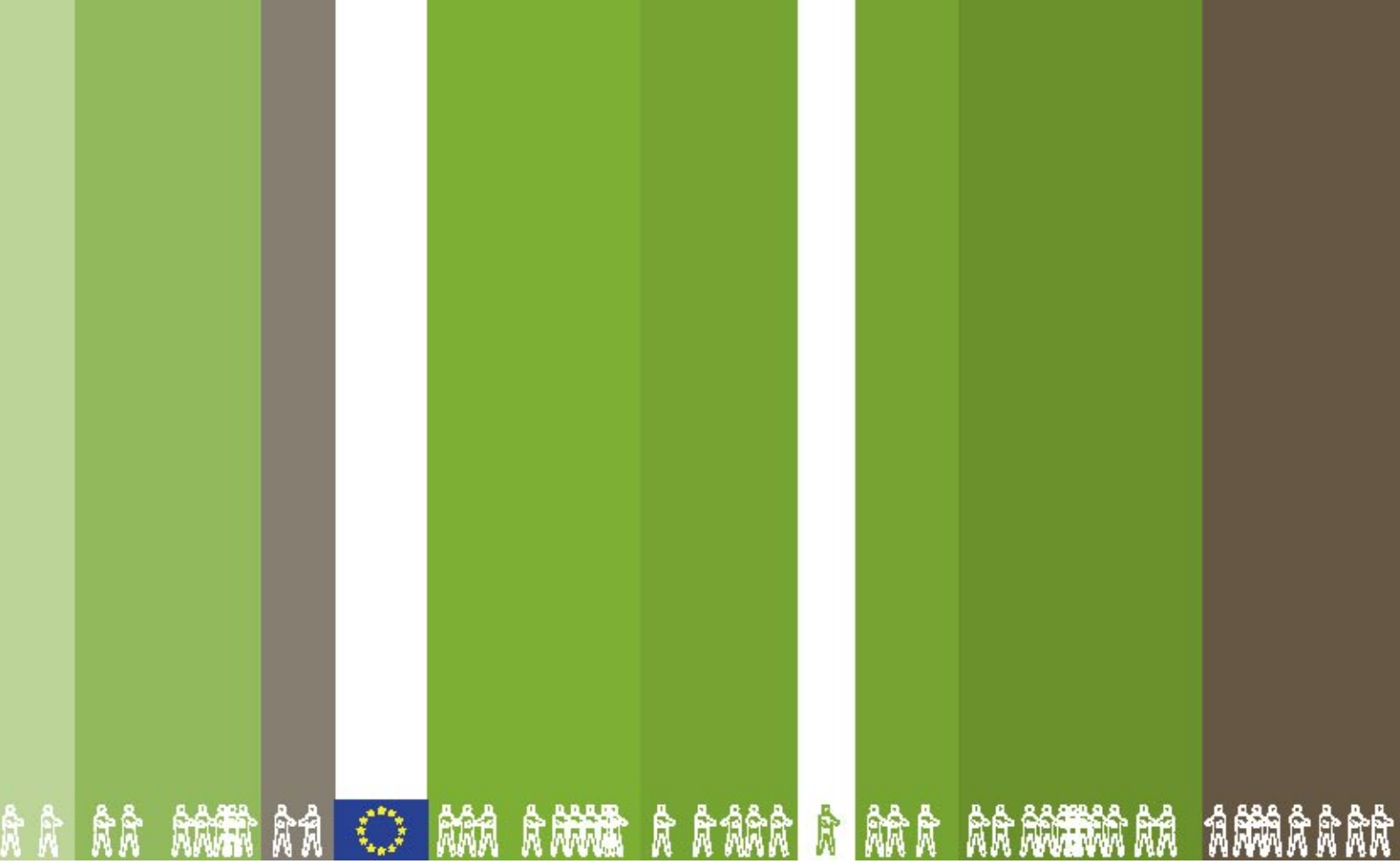
© Európske spoločenstvá, 2005

Rozširovanie a kopírovanie publikácie je dovoľené pod podmienkou uvedenia zdroja.

Vytlačené v Belgicku, október 2005

Vytlačené na nechlórovanom bielom papieri





www.europa.eu.int/civiljustice